

M. SZÁNTÓ JUDIT

Dobóné éjszakája

NOVELLÁK NŐKRŐL

BUDAPEST

Z-füzetek/86

**Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

© M. Szántó Judit

„Abban – azt hiszem – megegyezhetünk, hogy a nők különleges teremtmények. Arra a kérdésre azonban feltehetőleg nem kapnánk egyöntetű választ, hogy melyik nemet tekintjük tökéletesebbnek: a férfit, avagy a nőt-e?”

M. Szántó Judit második novelláskötetét tartja kezében az olvasó.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Mi, nők

Abban – azt hiszem – megegyezhetünk, hogy a nők különleges teremtmények. Arra a kérdésre azonban már feltehetőleg nem kapnánk egyöntetű választ, hogy melyik nemet tekintjük tökéletesebbnek: a férfit-e, avagy a nőt? De ebben a tekintetben még azt sem állíthatjuk határozottan, hogy mindegyik fél a maga nemét részesítené előnyben. Mert ugyebár egészen más voks várható a szerelmes lovagtól epekedő vágya idején, avagy annak beteljesülése után. A többéves házasság ugyancsak nyom a latban, amit azután olyan tényezők is befolyásolnak, mint például az anyóssal való együttlakás. Ugyanakkor az elhízott, házsártossá vált nej okozta kedvezőtlen véleményt a nőről merőben megváltoztathatja egyik pillanatról a másikra az új szomszéd húszéves Mancika lányának bájos pillantása.

És ami azt illeti, igazán nehéz igazságot tenni. Már csak azért is, mert – szerencsére – mi, nők sem vagyunk egyformák. Sőt! Ugyanaz a nő más férfi mellett egészen eltérő jellemvonásokat mutathat, mint annakelőtte. Mint ahogyan a hegedű más-más hangot ad minden egyes művész kezében. Nem beszélve arról az esetről, amikor dilettáns kezébe kerül a vonó!

Én a magam részéről ebben a kérdésben megpróbálok semleges maradni. Mindössze arra szorítkozom, hogy felvillantsak néhány tulajdonságot, szemléletet, sorsot, esetet, azzal a céllal, hogy közelebb kerüljünk a nőkről alkotott kép kiteljesítéséhez. És ehhez kétségtelenül nagyban járulhat hozzá a tipikusan női jellemzők feltárása is. Ezek azok, amelyek külsőségi, biológiai jegyeinken túl elválasztanak minket a férfiaktól. És természetesen ugyanezek kapcsolnak össze velük. Így leírva talán kissé bonyolultnak tűnik, de a gyakorlatban mindez önmagától értetődően történik.

Szóval, az eltérő jellemzők. Itt van mindjárt a vitatkozási stílus. Tessék őszintén válaszolni: képes egy férfi bármilyen vitát olyan egyszerű, mégis minden további ellenkezésnek elébevágó érveléssel eldönteni és lezárni, mint azzal, hogy „csak”? Ugye, hogy nem?

Azután vannak olyan praktikák, amelyek egy férfinak soha nem jutnának az eszébe, míg mi, nők már ezek ismeretében és alkalmazásukra készen jövünk a világra. Itt vannak mindjárt a könnyek. Ezeket képesek vagyunk azonnal kierőszakolni a

szemeinkből, ahogy valamely kérésünk ellenállást vált ki. Sőt, akkor is, ha az esetleg közönybe ütközik. Kevés férfit lehet felmutatni, aki ilyen esetben nemet tud mondani. Említhetném a duzzogást is, ami szintén hatásos, különösen a kapcsolatok első szakaszában. Ugyancsak az ismeretség kezdeti idejének a fegyvere lehet a hangsúlyozott tartózkodás, esetenként annak a fokozása. Az intim kapcsolat vagy házasság során fantasztikus eredmények érhetők el a randevú megtagadásával, illetve vagy a hálószoba ajtajának a bezárásával (természetesen ugyancsak a kezdeti szakaszra értve).

A témába vágó írások véletlenszerű válogatásához is az objektivitás szándéka vezetett. Vegyük ezeket közösen górcső alá.

Az biztos, hogy a tökéletesség kérdésére most sem tehetünk pontot. De a leírt esetek talán egy kicsit jobban megvilágítják a női lélek rejtelseit.

Rajta hát, lássunk hozzá!

Szervusz, Ibi

A kórterem üdvöskéje volt. Mindig mosolygós, kedves, segíteni kész és együttérző. Mindezen tulajdonságainak a jelentőségét még növelte, hogy a többiek jóformán ágyhoz voltak kötve. Igaz, hogy némelyik fel tudott kelni egy rövid időre, de ez legfeljebb a mosdóig és visszafelé útra, na meg esetleg a reggeli mosakodásra volt elég. De hát ez nem is csoda. Mindnyájan idősebbek voltunk Ibinél, meg aztán betegek is. Ő csak kivizsgálásra feküdt be. Természetesen nem ok nélkül: vérszegénysége ellen hiába szedett bármit, nem használt. No, de nekünk, öregeknek a vérszegénységről nem a betegség jutott az eszünkbe, hanem a gyerekkorunk. Amikor nagyanyánk cingárságunk ellen, vagy akár csak megelőzősképpen vasszöggel spékelt almát etetett velünk. Mi pedig felnőttünk minden különösebb nyavalya nélkül, teljesen megfelelkezve a vérszegénységről.

Hogy most mindenféle bajunk, betegségünk van? Hát hogyne volna? Hiszen az öregkor ezzel jár. Aztán a kórházban jól-rosszul egy időre helyrepopoznak, összefoltoznak minket. Akkor egy ideig rendben megy minden.

Aztán a gyógyulás is gyorsabb, ha olyan szobatársunk van, mint Ibi. A nővérek az erősen csökkentett létszám mellett nem bírják az iramot, a kevésbé sürgős dolgok elmaradnak. Sőt, esetenként a nagyon lényegesek is. Szerencsére, Ibi állja a sarat. Vízet hoz, gyógyszert ad be, megigazítja a párnát és főleg érdeklődik a hogylétünkről, mond néhány biztató szót.

Egyszóval: Ibi aranyat ér. Mindenkiel jóban van, mindenkire kedves, de szorosabb barátság csak kettőnk között alakult ki. A jelentősebb korkülönbség ellenére is hasonló érdeklődésünk, életfelfogásunk hozott össze minket.

Délelőttönként én kezelésre járok, ő meg vizsgálatokra. A szokásos laboratóriumi eredmények, a mellkasátvilágítás mind-mind negatív. Sorra kerülnek hát az egyebek. Jön az ultrahang, a bronchoszkópia és ki tudja, még mi minden.

Egyik nap azután, amikor az osztályos orvos a vele srégen átellenben fekvő beteg vérnyomását méri, odaszól Ibinek: – Ja, igen. Megjöttek a leletei. Magának vastagbélrákja van.

Úgy érzem, a szobában megdermed a levegő. Ibi arcára ráfagy a mosoly. Mindketten elfelejtünk néhány másodpercre levegőt venni.

Ibi mellett nagyothalló nő fekszik. Csak azt érzékeli, hogy az orvos arra felé fordul:
– Drága főorvos úr! írjon fel nekem valami erősebb nyugtatót, mert képtelen vagyok aludni. Meg aztán a kettes beteg nagyon horkol.

– Majd mindjárt megbeszéljük – jön a válasz. – Erős altatót nem adok, mert az meg más gondokat okoz.

Többen is szólnak egyszerre:

– Úgy fáj a hátam. Néha azt hiszem, beszakad. Nem kaphatnék rá valamit?

– Amióta azt az új gyógyszert kapom, nincs étvágyam. Jobb volna visszatérni a másokra.

– De az nem használt!

– De bajt se okozott!

– Hiába csengetek, nem jön a nővér! Hát nem azért van, hogy jöjjön, ha kell?

Ilyen hamar feloldódott a feszültség? Vagy más nem is érzékelté? Végignézek az arcokon. Csak Ibinek döbönt a tekintete. Meg hát nyilván az enyém. Azután odaér hozzá a doktor.

– Délután menjen fel a sebészetre. Minden valószínűség szerint operálni kell. Megnézik a leleteit, megvizsgálják, és azután majd megbeszéljük. A pulzusa kicsit gyorsabb a kelleténél, de más probléma nincs.

Ibi egy szót se tud kinyögni. Csak a vizit végeztével jön oda hozzám, ül az ágyam szélére.

– Hallottad? – kérdi elcsukló hangon.

– Igen – fogom meg a kezét.

Úristen! Mit lehet ilyenkor mondani? És ilyen ijedt arccal, mint amilyennek a magamét érzem. Persze tudom, hogy ma már van szerencsés kimenetel is. De az embernek mindig rémképei, rossz gondolatai támadnak az ilyen hírektől. Pedig most valami olyasmit kellene szólni, ami felébreszti a reményt és elűzi a rossz gondolatokat. Mert ebben az esetben a remény és a gyógyulásba vetett hit, ami hasznos lehet. Ha megtesz mindent, ami tőle függ, hogy legyőzze a gyilkos kórt. Csakhogy semmi normális dolog nem jut az eszembe. Az ágyam teljesen leblokkolt, és folyton csak az a szó dübörög benne: Rák! Rák! Rák!

Még mindig nem ocsúdtam fel, még mindig némán nézek rá, amikor halkan, határozottan megszólal: – A férjemnek nem mondom el. Felesleges, hogy ő is izguljon.

Honnan szorult ennyi erő, ennyi gondoskodó szeretet ebbe a pici asszonyba? Hogy most se magára gondol, hanem az övéire. Mert ez a bejelentés természetesen azt is jelenti, hogy a fiai előtt is eltitkolja.

– Hogyan tudnád ezt eltitkolni? – nyögöm ki végre. – De meg neked is könnyebb, ha valakivel beszélhetsz a gondjaidról. Ha valaki segít a döntéseidben. Ha valakinek a jószándékában teljesen megbízhatsz. És ha a sebész szükségesnek látja a műtétet? Arról mindenképpen tudomást szerez. Gondold meg! Jobb, ha beszélsz vele.

– Nem. Nem akarom. Nehezebb nekem, ha őt is szenvedni látom.

– Nézd, hiszen nem kell most azonnal döntened. Még megfontolhatod az egészet.

– Azt megígérhetem, hogy még egyszer végiggondolom. Hiszen még azt sem tudom, mit mond a sebész. De nem tartom valószínűnek, hogy megmásítom az elhatározásomat.

Ebéd után felmegy a sebészetre. Én meg folyton azon töröm a fejem, hogyan beszélhetném rá, hogy a férjének elmondjon mindent. Tudom, észrevettem már és fel is

tűnt az, hogy mennyire figyelnek egymásra. Holott ez a képesség a mai rohanó világban szinte kihalt az emberekből. De képtelenségnek tűnik egyedül végigcipelni egy ilyen terhet, vigyázva arra, hogy a többiek semmit se vegyenek észre. Nem! Ez egyszerűen lehetetlen.

Ibi visszajön, egyenesen hozzám.

– Hát igen. Meg kell operálni. És gondolkoztam. Annyit mindenképpen el kell mondanom, hogy megoperálnak. Azt is, hogy a vastagbéllel van probléma. Már csak azért is beszélnem kell a műtétről, mert azt az orvost kérném fel, aki a férjemet operálta tavaly. Persze, egészen mással. Szakmailag is, emberileg is nagyon szimpatikusnak találtuk. Arról is beszámolok, hogy daganatról van szó. De arról semmiképpen sem, hogy a betegség rosszindulatú. Ma éppen ügyeletes az az orvos. Délután, ha bejön a férjem, beszélünk vele.

A látogatási időben már semmit sem árul el az arca a belső vívódásaiból. Sikerül a kiszemelt sebésszel beszélniük, meg is állapodnak. Az orvos megígéri, hogy megnézi az osztályukra már felküldött leleteket, és holnap délelőtt jelentkezik.

A doktor valóban bizalomkeltő. Leül Ibi ágyára, magyaráz, rajzol. Körülbelül egy órát van mellette.

Amikor elmegy, Ibi átjön az én ágyamhoz és beszámol:

– A vastagbélből kell egy ötcentis darabot kivenni. Le is rajzolta, hogy hol és mennyit vágnak ki. Ja, legelőször is azt kérdezte, hogy alávetem-e magam a műtétnek. De amikor megkérdeztem, hogy létezik-e más alternatíva a részemre, akkor nemmel felelt. És ő maga kérdezte meg, hogy a családomnak mennyit akarok elmondani. Amikor elmondtam az elképzelésemet, azt javasolta, hogy a műtét előtt ne szóljak arról, hogy rosszindulatú a daganat. Utána azonban feltétlenül számoljak be róla. Ilyenkor – már csak a biztonság kedvéért is – mindig alkalmaznak sugárkezelést, kemoterápiát vagy mindkettőt. Ezt pedig semmiképpen sem tudom titokban végigcsinálni. Ő mindenesetre tiszteletben tartja a végső elhatározásomat, ahhoz alkalmazkodik, és segítségemre lesz a közlésben. Mivel pedig most éppen minden vizsgálati eredményem megvan, egy-két napon belül túl is lehetek az operáción. Nem szabad halogatni. Minél előbb kerül sor rá, annál biztosabb a siker. Már csak az aneszteziológussal kell beszélnem. Ebéd után le is jön hozzám.

Azután minden átmenet nélkül belefog egy másik témába. Elmondja a *Nők Lapjában* olvasott legújabb színházi híreket (és pletykákat), beszámol egy szintén ott olvasott, érdekesnek tűnő receptről.

Ha úgy érzi, hogy most valami egészen más, semleges témáról essék szó, akkor vele tartok. Én is megemlítem néhány kedvenc receptemet, és egy idő múlva valóban szinte mindenről megfelelkezve cserélünk főzési, sütési tapasztalatokat.

A következő másfél napon szintén kerüli a legégetőbb problémát. Azután felköltözik a sebészetre. Újabb két nap múlva dél felé a férje nyit be a terembe azzal, hogy Ibi túl van a műtéten. Minden simán ment, a felesége kicsit bágyadt, de jól van.

Megint két nap telik el, és megjelenik az ajtóban Ibi. Kicsit lassúbb a szokottnál, de jól érzi magát, és a hangulata is láthatóan jobb. Három nap múlva haza is engedik.

Ma általában nagyon hamar kirakják a kórházból az embert, sokszor olyankor, amikor még kezelésre, ápolásra szorulna. Ibinél szerencsére ez nem jelent problémát. A férje olyan gyengéd gondoskodással veszi körül, de a két fia is, hogy inkább jót tesz neki a hazamenetel, mint rosszat.

Én még maradok. Abban állapodunk meg, hogy amint hazamegyek, jelentkezem. Erre úgy két hét múlva kerül sor. És mivel én még mindig csak a lakáson belül tudok

mozogni, Ibi jön el. Jól néz ki, mintha egy kicsit teltebb is lenne. De amit mesél, az nem megnyugtató.

– Mielőtt kijöttem a kórházból, a sebész azzal adta át a zárójelentést, hogy a baj nagyobb volt, mint amennyire feltételezték. Előrehaladottabb, és a májat is megtámadta a betegség. Így abból is ki kellett metszeni egy darabot. A vastagbélből nem öt, hanem harminc centiméter kivágására volt szükség. De úgy néz ki, hogy a beteg részeket sikerült teljesen eltávolítani. A lelettel jelentkeznem kell a kórház onkológiáján, ott megmondják, mi a további teendő.

Az arca nem árulkodik se kételyekről, se félelemről. Ismét megnyugtató szavakon töröm a fejem. Úgy érzem, hogy ebben a helyzetben ez minden, amit tehetek. De Ibi folytatja:

– Az onkológián kemoterápiát írtak elő. Azt mondták, olyan gyenge kezelést kapok – csupán biztonsági, megelőzési okokból –, hogy nem leszek tőle rosszul, nem fog kihullani a hajam. Valóban, elég jól elviselem. Jövő héten befejezem, és akkor elutazunk az anyámhoz. Ott leszünk néhány hétig. Ott nem kell háztartást vezetnem, anya nem enged dolgozni. Csak pihenek. Mert azért elég strapás a kezelésekre járni. Tudod, mindig kell várni. Rendszerint egy fél napom megy rá.

Eszembe jut, hogy többször olvastam májátültetésről. Innen tudom, hogy a máj rendkívül gyorsan regenerálódik. Ezt közlöm is Ibivel. Néhány nap múlva telefonon visszaigazolja, hogy orvos ismerőseitől érdeklődött ezzel kapcsolatban, és ő is ezt a felvilágosítást kapta.

Hét végén utaznak. Ha visszajöttek, jelentkezik.

Legközelebb én megyek hozzá. Külsőre semmi se változott rajta, de megint van egy nyugtalanító híre. Úgy veszi észre, hogy deréktájon nagyon megduzzadt a mája. Szólt az orvosoknak, de szerintük nincs semmi baj, csak helyrezökken a máj.

Lassan elmúlik a nyár, itt az ősz. Nemsokára én megyek üdülni. Addig csak telefonon tudunk beszélni. Jár az onkológiára, a sebészetre kontrollra és gyógytornára. Nekem is millió az intéznivalóm, a hónapokig tartó betegség alatt alaposan felgyülemlt.

Amikor hazajövök Pestre, megint intézendők várnak. Így néhány nap eltelik, amíg felhívom.

Halk és megtört a hangja.

– Mi van, Ibi? – kérdezem.

– Otthagytam a kórházat és az onkológiai intézetbe járok. Nem javultam semmit, sőt. Úgyhogy már nem tudtam bízni bennük. Itt egy másfajta kemoterápiát kapok. Igaz, hogy most hullik a hajam, de talán éppen azért használ, mert erősebb. Azután járok egy természetgyógyászhoz is. Még csak most kezdtem, nem tudok sokat mondani róla. Meg tornászom. Kapok valami kísérleti kezelést is. Talán csak használ valamelyik.

– Ibi, tudunk a közeljövőben találkozni?

– Nem. Nagyon gyenge vagyok. Mindenhova kocsival visznek. A férjem vagy valamelyik fiú. Itthon meg már jóformán semmit se tudok csinálni.

És aztán már alig hallom a hangját.

– A májamban újabb három daganatot találtak. – Majd rövid szünet után így folytatja: – Az orvos azt mondta, nem valószínű, hogy karácsonyig kihúzzom.

Biztosan nem jól értettem.

– Mit mondasz, Ibi?

– Nagyon rövid az időm. Nem hiszem, hogy a karácsonyt megérem – mondja most

már suttogva. – Le is teszem, mert elfáradtam.

Csak annyit tudok mondani: – Ibi! Jelentkezem! Kereslek!

De Ibi közben már letette a kagylót.

Péntek van – nézek a naptárra. Hét végén nem zavarom, akkor mellette van a családja. Majd jövő hét elején hívom fel.

Azután a következő héten többször próbálkozom, de senki se veszi fel a telefont. Hívnám a férjét, de nem tudom, hol dolgozik, hol érhetem el.

Következő pénteken telefonon jelentkezik Ibi férje.

– Kedden vittük be a kórházba. Nagyon rosszul volt. És ma reggelre meghalt.

Nem riasztják többé félelmeik, megszűntek a fájdalmai, nincsenek többé vívódásai. Nem érez többé gyengeséget. Nem érez többé semmit...

Szervusz, Ibi. Nyugodj békében!

Édes

Vajna-pusztán 1944 nyarán is rendben mentek a dolgok. A majorságban úgy első látszatra minden a helyén volt, a búzaföldek messziről sárgállottak. Még büszkén emelték a fejüket az ég felé, de mind súlyosabb kalászuk már kész volt alázatosan meghajolva várni, hogy kasza alá kerüljön. A repceföldek pedig már learatva álltak. De az avatott szem azonnal észrevette, hogy az istállók jóformán üresen tátonganak. Hogy mindössze egyetlen ló lakik benne. Az is szegény öreg és vak, azért nem kellett a hadseregnek. Azután abban sem nyújtja az uradalom a megszokott képet, hogy a benzinüzemű munkagépek most, a legnagyobb dologidőben használatlanul árválkodnak a színben, meg hogy az udvaron ugyan páváskodik egy kakas, csak egyetlen tyúkocska kotkodálja egybe néhány minden irányban szétszaladó csibéjét. És, hogy ki ne felejtődjék a leltárból, meg kell említeni Márit, a kecskét is, aki szintén nem kellett senki másnak, és így megmaradt a tanya lakóinak, hogy biztosítsa részükre a tejet. Azután, jobban körültekintve, szembeűnik az is a hozzáértőnek, hogy a csűr tetejére rakott új cserepek csak úgy oda vannak hányva. Feltehetőleg a legutóbbi vihar után kerültek oda a szélről lesodortak helyére. De hogy mit sem ért hozzá, aki felrakta, az biztos. Mint ahogy az is, hogy a következő szélroham ezeket is leviszi, még ha jóval kisebb erejű is lesz a múltkorinál. Meg persze a komondor mellett heverő balta is arról árulkodik, hogy azt nem parasztember hagyta ott a földön. Mert annak nem ott van a helye! Még akkor sem, ha éppen csak rövid időre hagyták abba a favágást. Azt akkor is a tönkbe kell belevágni! Arról nem is beszélve, hogy a learatott repceföldön már majd egy hete ott állnak a petrencék. Holott köztudott, hogy annak mielőbb fedél alá kell kerülnie.

No, de ne legyünk túl igényesek. Hiszen háború van, a munkaképes férfiak mind odavannak. Az öregek és az asszonyok ugyan kitesznek magukért, de kevesen vannak, nem lehetnek mindenhol ott. Meg aztán az erejükből se futja mindenre. Még ezer szerencse, hogy a nem messze állomásozó munkaszolgálatosokból néhányat odavezényeltek munkára. Csakhogy azok nemigen értettek a földhöz. Az egyik könyvelő volt, a másik kereskedő, a harmadik valami biztosítási tisztviselő, a negyedik meg éppenséggel sebész. Az ő feladatuk volt a tanyabelső teendőinek az ellátása. A nagyobb munkákra, így az aratásra is több muszost rendeltek oda. A hozzá nem értők miatt azonban a szokásosnál jóval lassabban mentek a dolgok. Ráadásul a sebész éppen

a repceföldön úgy megsértette a kezét a kaszával, hogy most be volt kötve, és – ki tudja, meddig – munkaképtelenné vált. Sőt, az első napon még be is lázasodott. Félő volt, hogy valami mérgezést kap. Pedig Édes jól kimosta a sebet pálinkával. Méghozzá az utolsóval, amit akkorra tettek félre, ha hazajönnek a férfiak. De ebben az esetben Édes egy pillanatig sem vacillált. Nem mérlegelte, hogy elhasználja-e a féltett kincset. Úgy gondolta, hogy ezzel most esetleg életet ment. És ezzel számára a továbbiakban nem volt vitás, hogy melyik felhasználás a fontosabb. Ezen felül Édes még enni is többet adott a megsérült embernek, mint amennyi jutott volna, mert úgy ítélte meg, hogy a több kosztól erősebb lesz az ember, és akkor jobban ellen tud állni a betegségnek is. Titokban adta neki a dugi ételeket, pedig nem mástól vonta el, hanem saját magától.

De Édes nemcsak a sebészt dédelgette. Persze, őt jobban a többenél, hiszen beteg volt. Hanem a másik háromnak is ott segített, ahol tudott. Példának okáért esténként egy kis faggyút vagy disznózsírt dugott nekik, hogy a szokatlan munkában megkérgeződött kezüket, berepedezett bőrüket bekenhessék. Amikor pedig a boltos keze megdagadt, borecetes vízzel borogatta, míg le nem lohadt. Édes mindenhol ott volt, minden bajt látott, és lehetőségéhez képest orvosolt. És ha egyebet nem tehetett, legalább egy jó szóval könnyítette az életüket. Ha meg sok karszalagos érkezett a földekre, Édes ott sündörgött körülöttük, adta nekik a kanna fedelében a vizet, figyelmeztette őket, hogy ne dolgozzanak derékig meztelenül, mert a nap bizony megégeti a bőrüket. Aztán megmutatta, hogyan kell tartani a kaszát, hogy szép tempósan kell dolgozni, nem kapkodni. A vágott rend is így lesz szép, meg ők sem fáradnak el annyira. Egyszóval Édes a munkásszázad üdvöskéje volt. Csak akkor nem mert kimenni a muszosok közé, amikor Balogh őrmester jött felügyelni őket. Mert az nem engedte, hogy beszéljen az emberekkel, azt meg különösen nem, hogy akár vízzel, akár tanáccsal segítse őket.

– Azok az életet se érdemlik meg – szokta mondogatni.

– Miért? Hisz azok is csak emberek, Isten teremtményei – vetette ellen Édes.

De ha nem hajlott a szép szóra, az őrmester úr bizony még mellbe is taszította, hogy távol tartsa őt az embereitől. Ilyenkor nem tehetett mást Édes, mint hogy visszament a házba, ahol a falon feszület volt, alatta meg egy kis asztalkán Mária állt összekulcsolt kezekkel. Ő letérdelt eléjük és imádkozott az emberekért. No, meg természetesen Balogh őrmester bűneinek a bocsánatáért.

Hogy ki volt Édes? Hát a major egyik cselédházában lakott az urával, a két menyével, négy lány- és egy fiúunokájával. Meg persze a két fiával, de azok most a messze Oroszországban harcoltak. Édes nagyon bízott abban, hogy épségben hazajönnek, mert mindennap többször is imádkozott értük, és remélte, hogy az Úr ott fenn az égben meghallgatja a kérését. A múltkoriban meg egyenesen úgy látta, hogy az asztalkán álló Mária jóindulatúan mosolyog rá. Hát mi más volna ez, ha nem ígéret az imája meghallgatására?

Édesék nem voltak tehetősek, nagyon meg kellett fogniok mindent, hogy valahogyan megéljenek. Most, hogy férfi csak az öregember volt a háznál, a nők meg igen kisétkűek voltak – vagy legalábbis megelégedtek a kevéssel –, valahogy kijöttek. Sőt, néha Édes félretett egy-egy falatot a négy munkaszolgálatosnak is. De ha erre nem tellett, akkor a magáéból adott egy kis levest, egy karéj kenyeret. A négy fiatalember gyakran üldögélt Édesék konyhájában munka után. Ha mást nem, jó szót, biztatást akkor is kaptak. Na, meg kényelmesen ücsöröghettek az asztal körül. Néha meleg víz is jutott nekik, amit vödörben vihettek át egy másik cselédházba, ahol most ők laktak. Akkor aztán nagy tisztálkodást, mosást rendeztek.

Édes néha nap közben belátogatott az ő szobájukba, és ami szennyest talált, azt

mind magával vitte, majd néhány nap múlva szállította vissza tisztán.

Édes soha nem politizált, fogalma se volt arról, hogy mi folyik az országban, vagy pláne a világban. Arról persze tudott, hogy háború van, hiszen a fiait azért hívták be katonának. De hogy ezek miért nem katonák, miért munkaszolgálatosak, azt már nemigen értette. Azt ugyan hallotta, hogy zsidók, de hát ez nem is volt igaz. A saját – egyébként eléggé nagyothalló – fülével hallotta, amikor arról beszéltek náluk, hogy főleg katolikusok vannak közöttük, meg néhány református. De izraelita egy se. Csakhogy azért nem lehetnek katonák, mert zsidók. És azért hordanak fehér karszalagot, mert végeredményben nem zsidók. Na, ugyan ki érti ezt?

Édes magában eldöntötte, hogy ezek is csak emberek, a többi nem érdekli őt. És így is viselkedett velük. A családja ebben egyetértett vele, sőt az uradalomban lakó többi cseléd is hasonlóan vélekedett. Sőt, még örültek is a jelenlétüknek. Mert most minden család csonka volt, pont azok a férfiak hiányoztak, akik a tennivalók dandárját végezték. És ha ezek nem is igen értették a paraszti munkát, ha sokszor is kellett megmutatni, hogy hogyan kell egy lovat befogni, azért a nehezét csak ellátták. Aztán, hogy az urak hogyan gondolkodnak ezekről a dolgokról, arról nem volt tudomásuk.

A kasznár szintén katona. Egyébként egyedülálló ember, most a lakása üresen áll. A Verseczy tekintetes úrék pedig Pesten vannak. Hírlik ugyan, hogy a bombázások elől tervezik a vidékre költözést, de semmiképpen sem az ország keleti részébe, sokkal inkább távolabb az oroszoktól, mintsem közelebb.

A négy muszos jól érezte magát Édeséknél, már csak azért is, mert a szállásuk berendezése mindössze négy szalmazsákból állt. Igaz, hogy ezzel tele is lett a helyiség. A fekhelyek egymás mellett voltak, faltól falig értek. Úgy, hogy se a zsákokra nem tudtak leülni, se egy darabka szabad padló nem maradt ilyen célra. De szívesen elbeszélgettek Édes fiával is. A hatvanadik évében járó Tóni (ő maga kérte a fiúkat, hogy úgy szólítsák, ahogyan a kasznár úr is szokta) jó eszű parasztember volt, aki a helyén hordta a szívét is. Amellett pedig semmi sem törte meg a gerincét. Amit gondolt, azt ki is mondta, amit jónak talált, amellet kiállt. Az igaz, hogy ezért nem szokták megdicsérni. A homlokán levő sebhely is egy véleménynyilvánításának csendőri véleményezése. Hiába csitíttgatta Édes, máig sem hallgat ilyesmiben a szavára. Aztán ő is szívesen elbeszélgetett ezekkel a katonákkal – ő már csak katonáknak nevezte őket, akárminek is titulálta a hivatalos megjelölés. Úgy érezte, hogy sokat tanul a művelt pesti emberektől, bár kétségtelen, hogy ő maga meg sokat tapasztalt, és az abból leszűrtek vetekszenek a tanultakkal.

A két fiatalasszony a házi veteményessel volt elfoglalva, ha pedig ott nem adódott dolog, akkor kimentek a földekre. A fiatalabb néha le-leült egy rövidke időre megpihenni. Ahhoz képest, hogy viselős volt a harmadikkal, még így se igen kímélte magát. A háztartás és a gyerekekkel való vesződés Édes feladata volt. Az öregasszony jól bírta magát. Igaz, hogy a házimunkával el is ment a napja, mert az utóbbi években már lassabban mozgott. Inas, sovány asszony volt, akit nemcsak a kora, az élet viszontagságai is nyomorítottak. Szent igaz, hogy a lába lassan, a keze azonban annál gyorsabban járt. Meg aztán beszélgetésre sosem állt meg, már csak azért sem, mert erősen nagyothalló volt. A többiek beszélgetéseiből is csak egy-egy szót kapott el, egyébként csak duruzsolást hallott, vagy még azt sem.

Egyik vasárnap kora délután a ház előtti padon üldögélt Tóni, a négy férfi meg körülötte a fűben hevert. Aznap valahogy nem volt olyan kánikula. Igaz, hogy a nap hétágra sütött, de egy kis szél fújt, kellemes enyhet adva. Az öreg ránézett a sebész kezére.

– Szépen gyógyul – jegyezte meg. – Lehet, hogy marad nyoma, de használni tudja, és az a fő.

– Az lehet, hogy fogom tudni használni. De hogy szikét nem fogok vele többé, az biztos – sóhajtotta az orvos. Aztán magyarázatképpen hozzátette: – Tudja, Tóni, a szike az a sebészkes, amivel operálnak.

Tóni erre nem tudott semmi vigasztalót mondani, így hát csak hümmögött.

A két fiatalasszony a gyerekeket terelgetve érkezett meg a faluból. Templomban voltak. Kezüket most is összekulcsolva tartották, átfogva az imakönyvet és a rózsafüzért.

Közben a szél is elállt, kezdett izzasztó lenni a nap. Bementek hát mindnyájan a konyhába. Édes a sparherd körül tett-vett, készítette az ebédet. Időnként gallyat vetett a tűzre, éppen csak annyit, ami az étel forrásban tartásához meg a sütő hőmérsékletének fenntartásához kell. Az ő arca kipirult a melegtől, de egy kicsit távolabb már kellemesen hűs volt a földes helyiség.

A férfiak körülülték az asztalt, a gyerekek gyorsan eltűntek a tanyaudvaron. Az asszonyok hiába kiáltottak utánuk, hogy elébb vessék le az ünneplőt. Ők maguk siettek a szobába átöltözni, és kisvártatva már úgy néztek ki, mint bármely hétköznapon.

– Mi újság a faluban? Hogy van a Szekeres tata? Beteg még? Vagy ott volt a templomban?

– Beteg az! Tán már meg se gyógyul. Hanem a Kleinék! Azt beszélik, hogy sokadmagukkal vagonokba rakták őket, hogy elvigyék Németországba.

– Hű, az anyjukat! Édes meg most süti a buktát, hogy holnap elvigyem nekik...

– No, arra már nincs szükségük – sóhajt a fiatalabb, megsimogatva hasán keresztül rakoncátlankodó gyermekét. A hírbe szinte belefáradtan újságolja: – A két kicsit meg az öregeket is viszik.

– Isten legyen irgalmas! – suttogja Tóni.

A két fiatalasszony keresztet vet.

Édes nem lát, nem hall, csak tüsténkedik tovább.

A hírhozó csak visszatér a témára. – Azt mondják, munkára viszik őket. De hát a gyerekeknek, az öregeknek nem sok hasznát veszik. El se tudom képzelni, hogy mi lesz velük!

– Szappant főznek belőlük! – mondja elkeseredetten, öklét tehetetlenségében összeszorítva, az első két szót haragjában szinte kiáltva a könyvelő.

Édes felkapja a fejét.

– Szappan! Szappan főznek valahol! – motyogja áhítattal. És Flóra- meg Albusz- szappan lát maga előtt abból az időből, amikor a Verseczy tekinteteséknél mosott. Hogy annak milyen habja volt! Hogy milyen könnyen mosta ki a piszkot! Hogy milyen selymes volt a tapintása! Hogy milyen szappanillata lett tőle a ruhának! Már a szagáról érezni lehetett, hogy tiszta!

Mutato- és középső ujját hüvelykjével végigsimítja, mintha a keze szappanos volna, és síkos lenne tőle a bőre. Azután bánatosan legyint.

– Szappan főznek. De hisz a szegény embernek nem jut belőle.

Kinyitja a sütőt. Keltészta szaga tölti be a levegőt. Édes egyik kezével a konyharuhát fogja meg, másik kezébe a kötője alját, és kiemeli a tepsit, a tűzhely tetejére teszi. Aztán tányért vesz elő, és négy darab buktát rak rá. Odaviszi az asztalhoz.

– Vegyenek, kedveskéim – kínálja –, jól fog esni egy kis édesség. Mi most nem eszünk belőle. A többit elküldöm Kleinéknek. A boltos Kleinéknek a városba... abba a gettóba. Mert rendes, jóra való emberek azok, az Isten áldja meg őket!

Légyott

Trudi megállt a Wartburggal a Rudas mellett. Kivette a fürdőholmiját, és már éppen be akarta zárni a kocsiját, amikor észrevette, hogy az idefelé vásárolt holmi nagy összevisszaságban hever a hátsó ülésen, némelyik nejlonzacskó meg éppenséggel az ülések előtti gumiszőnyegen kötött ki.

– Ezt azért egy kicsit rendbe hozom – gondolta. – Még kiesik valami a zacskójából és összepiszkolódik. Vagy csak meggyűrődik. Márpedig felhőtlen örömet akarok látni Edina arcán, amikor megmutatom.

Edina Trudi kisebbik lánya, akinek jövő hónapban lesz az esküvője. És most éppen az ő részére vásárolt néhány különlegesnek tűnő holmit, amit biztosan örömmel visz a kislánya az új életébe. A nagyobbik lány, Gyöngyi már férjnél van három éve. Van egy kislánya, és most várja a második babát. Szerencsére nagyon jól sikerült a házassága. Most pedig Edina van soron. A vőlegény ellen nem lehet semmi kifogás, de azért mégis szomorúság fogta el az asszonyt, amikor a lánya házasságára gondolt. Mert Edina elköltözésével kirepül a fiatalság a házból. Ketten maradnak Tiborral. Éppenséggel kiterjedt társaságuk van, sokan járnak hozzájuk, ők is sokfelé mennek: vendégségbe, színházba, hangversenyre, üdülni, külföldet látni. Hanem az ő ismeretségi körük már megfontolt, csendesebb, halkabb. Amikor még Gyöngyi is otthon volt, gyakran fordították fel a házat, zajosak voltak. Maguk után meg általában oltári rendetlenséget hagytak. És Gyöngyi férjhezmenetelével sem szűntek meg a bulik. Egy kissé ugyan ritkultak, de alig észrevehető mértékben. Érdekes módon a szülőket nem zavarta a ricsaj, a magnóból hangzó fülsiketítő kakofónia, a padlón heverő díszpárnahalmaz, a feltekert és a sarokba dobott szőnyeg. Igaz, elég nagy volt a ház ahhoz, hogy legfeljebb csak hangfoszlányokat halljanak a fiatalok által zenének nevezett valamiből, vagy az azt túlkiabálni szándékozó hangokból. A házat meg irdatlan nagy kert vette körül, így nem zavarhattak másokat sem. Trudiéknak ilyenkor a saját fiatalságuk jutott az eszükbe, ami ugyan nem volt ennyire derűs, mert az a legnehezebb háborús években volt, meg ilyen zajos se volt, már csak lemezjátszó hiányában és a szomszédokra való tekintettel sem.

Ez járt most is Trudi fejében, miközben rendbe rakta a csomagokat. Mindezt a műveletet a hátsó ajtón az ülésre betérdelve végezte, és már éppen készült kikászálódni, amikor a háta mögött megszólította valaki. Pár szót mondott, de nem értette, hogy mit. Kíváncsian bújt ki a kocsiból, és megfordult. Jól öltözött, simára fésült, mosolygós huszonevéssel találta magát szembe.

– Kérdezett valamit?

– Asszonyom, csak azt ajánlottam, hogy bizonyos térítés fejében egy nagyon boldog órát szerzek önnek.

– Hogy mondta? – hüledezett Trudi.

– Megismételhetem az ajánlatomat. Higgye el, nem fogja megbánni.

Az ötvenes éveiben járó asszony hirtelenjében szóhoz sem jutott meglepetésében. Még a szája is tátva maradt. A 60-as években az ilyenfajta leszólítás igazán nem tartozott a megszokott dolgok közé.

Az első döbbenet után azonban mosoly jelent meg Trudi arcán: – És mennyi az a térítés?

A fiatalember végignézett az asszonyon.

– Háromszáz. – Most a tekintete a Wartburg új rendszámára esett. – Háromszázötven forint.

– Rendben – mondta Trudi. – Holnap délután látogasson meg. Ötkor várom – és megadta rózsadombi címét.

A fiatalember mérgelődött magában, hogy nem kért többet. Akkoriban maga a Wartburg is a jólétet jelentette, a II. kerületi cím pedig meg is erősítette azt. De az arca nem árult el semmit a gondolataiból. Udvariasan meghajolt.

– Ott leszek. Egyébként Pubi vagyok – hajolt meg ismét, várva, hogy a kezét nyújtsa az asszony, és megmondja, hogyan szólíthatja.

De mindkettőre hiába várt. A válasz csak ennyi volt.

– Jól van... Pubi.

A Rudasban rögtön meg is feledkezett az egész ügyről. Csak másnap délután jutott eszébe a szokatlan program, amikor Gitta barátnője felhívta azzal, hogy vásárolni megy, de utána beugrik hozzá.

– Gittám, ma nem lesz jó. Nem érek rá. Egyébként máskor bármikor.

– Miért? Mit csinálsz délután?

– Hosszú. Majd személyesen elmesélem – titokzatoskodott.

Délután gondosan választotta meg az öltözékét, és még egy kicsit ki is festette magát.

Pubi pontos volt. Mielőtt csöngetett, felmérte a villát.

– A fene egye meg! Hogy lehettem ennyire zöldfülű, hogy ilyen keveset kértem. Remélem, a kapcsolatunk tartós lesz, és akkor rövidesen felsrófolhatom – nyugtatta magát.

Amikor a szobába értek, villámgyorsan levetette a zakóját, és tárt karokkal közeledett újdonsült partneréhez.

– Állj! – állította meg felemelt mutatójával Trudi. – Én fizetek, és a feltételeket is én szabom – mondta határozottan.

– Természetesen... – kereste amaz a keresztnév ismeretének a hiányában a megszólítást.

– Maradjunk a semleges „asszonyoménál.

– Igen. Tőlem maradhatunk – vont a vállát Pubi. – Csak azt akarom közölni, hogy szolgáltatásaimnak vannak határai is. Ha megengedi, közölném ezeket.

– Felesleges! Megígérhetem, hogy nem fogom azokat túllépni. Most pedig foglaljon helyet – intett a dohányzóasztal melletti fotelra az asszony, ő maga pedig leült a mellette levőre. – Mivel kínálhatom? Eh, különben szolgálja ki magát – mutatott a fal mellett álló zsúrkocsin az aprósüteményes tálkára meg a konyakosüvegre és egy szem pohárra. Amikor látta, hogy a fiatalember félve nyúl az egyetlen pohár után és kérdően néz rá, megjegyezte: – Én most nem iszom.

– Rögtön az elején szeretném tisztázni, hogy nem tartozom a szokásos kuncsaftjai közé. Szociológus vagyok. És a kutatási területembe valószínűleg nagyon jól beleillik a maga esete. Kíváncsi volnék arra, mi motiválta, hogy erre a „pályára” lépjen. Hogy egy fiatal, láthatóan egészséges, és minden jel szerint elég értelmes ember miért vállalja önként ezt a lényegében megalázó szerepet. Kérem, beszéljen a gyerekkoráról is. Érdekel minden, aminek köze lehet a mostani életéhez. És ne zavarja, ha hosszúra nyúlik a beszélgetésünk. Ígérem, hogy a díjazásán nem fogunk összeveszni – tette

hozzá akaratán kívül némi éllel.

Pubi ezalatt egyre jobban feszengett. Mert hogy... hm... szóval, hogy nem a beszéd a kenyere. Volt önkritikája. És tudta, hogy ebben csak szálnalmas alakítást tud nyújtani. Az igaz, hogy ha nyomni kellett a sódert, nem jött zavarba. De ez valami egészen más. Mégse volt ereje nemet mondani és felállni. Így hát maga elé tette az előbb már megtöltött konyakos poharat. Hátradőlt és krárogott egyet. Jöjjön, aminek jönnie kell!

Trudi ujja már a magnetofon kapcsolóján volt.

– Indíthatom?

Az Ica

Az Ica fogalom volt az öntödében. Szerelemgyereknek született, és az anyja után a Macska előnevet kapta. De ezt a gyárban csak a munkaügyi osztály kartonján tartották nyilván és a bérelszámolási szalagján lehetett olvasni. Egyébként senki se tudta róla. Mindenki ismerte, mindenki csak Icának hívta. És ha az Icáról volt szó, akkor senki se gondolt már Ilonára, Uára vagy éppen Icára, csakis rá.

Ica hangos volt és erős. Nagyon hangos és rettentően erős. Azonkívül könnyedén gyült haragra. Márpedig az Ica haragjától az isten óvjon mindenkit. A bajt csak tetézte, hogy ha rájött a hoppáré, akkor nem is kellett okot adni arra, hogy törjön, zúzzon, vagy éppen nekitámadjon valakinek. Mert Ica kicsit flúgos is volt. No, nem annyira, hogy kórházba kellett volna dugni, vagy el kellett volna tiltani a munkától. Csak nagyon kellett vigyázni, mit és hogyan mond az ember neki, hogyan néz rá, és menekülni a közeléből, ha láthatóan dérrrel-dúrral keresett valakit, akin kitöltheti az imént rajta esett vagy vélt sérelmet.

Ettől eltekintve azonban igazán jól lehetett kijönni vele. A státusza segédmunkás volt és a magpadon dolgozott, de tulajdonképpen Jolly Joker szerepet töltött be. Ennek oka először is az volt, hogy pontosan, szépen dolgozott, az előírásokat mindig szem előtt tartotta. Másodsorban nemcsak megjegyezte, hogy mit kell tennie, hanem jól meg is figyelte azoknak a szakembereknek a munkáját, akik mellé be volt osztva. Ennek megfelelően szólni se kellett, hogy kinek mit adjon a keze alá. Lassan úgy értette a munkát, hogy akár magkészítő, de még formázó és öntő is lehetett volna belőle. Végül, de nem utolsósorban hatalmas ereje nemcsak vetekedett a férfiakéval, hanem esetenként felül is múlta az övékét. Ez pedig a magpadon nagy előny volt, mert ott nem működött daru, de még vasmacska sem. Régebben ugyanis kis munkák mentek, azokhoz nem volt szükség rá. Csak az államosítás után gyártottak nagyobb darabokat. Ezekhez ugyan férfiak készítették a magokat, de a nagy magszekrényék emeléséhez, forgatásához nem volt elég egy személy. A műhelyben pedig nők látták el a segédmunkási teendőket is. Ezek közül ilyen feladatra csak az Ica jöhetett számításba. Még jó szerencse volt, hogy Ica alkalmasnak bizonyult erre, mert máshonnan kérni segéderőt nem volt egyszerű. Egy-egy ember több formázót szolgált ki, és meg kellett várni, amíg azok elengedik néhány percre, egy negyedórára mást segíteni. És – mivel a norma ezt is, azt is szorította, egyik sem akart várakozni a segítségre. Mert hát minden perc téblábolás soványabbá teszi a fizetési borítékot. Vagyis Ica isten áldása volt a magpadon. Úgy is bántak vele: finoman, mint a hímes tojással, nehogy egyszer otthagya őket.

Ica jól is érezte magát, eszébe se jutott elmenni más területre. Továbbra is mindent figyelt, és ha valamit nem értett vagy valami nem tetszett, azonnal hangot adott annak.

Szólni nem szóltak érte, mert rendszerint jók voltak az észrevételei, találóak a megjegyzései.

Egy alkalommal például odament az egyik fiatal magkészítő nőhöz: – Na, ezt a magszekerényt boríthatod ki, és kezdheted előlről az egészet.

A megszólított hallott ugyan arról, hogy Icát nem szabad megharagítani, de nem bírta ki szó nélkül.

– Törődj a magad dolgával! Az enyémbe ne szólj bele!

Ica a fiatalokkal meglepően türelmes tudott lenni. Most se csattant fel, csak a földre mutatott a lány mellett: – A mag nem lesz jó. Elfelejtetted beletenni a magvasat. Te se tudnál meglenni a csontjaid nélkül!

A lány vörös lett. Hang nélkül kezdte szétnyitni a magszekerényt, hogy kiborítsa belőle a homokot.

– Na, gyere! Segítek – állt neki Ica is.

Ketten azután gyorsan helyrehozták a galibát.

Egyszer meg elküldték a homokmalomba, hogy hozzon egy talicska maghomokot, mert a malom nem küldte idejében, most meg már kellene, mert ha nem kapnak, le kell állni a munkával. Merthogy többek között ezt is el lehetett végeztetni Icával, amihez máskülönben férfierőre lett volna szükség. Ica azonban talicska nélkül jött vissza.

– Miért nem hoztál? Mondtam, hogy nem tudunk dolgozni tovább!

– Rossz volt a homok. Nem volt benne elég melasz. Csak nem hozom el?! Mondtam nekik, hogy javítsák meg, és hozzák azonnal.

És amint kimondta, már fel is tűnt a megrakott talicska a kanyarban.

Ha pedig szabad ideje volt Icának, legszívesebben a Csikágóban tartózkodott. A csarnoknak ez a része a tanulók placca volt. Ő a harmincon túl volt, és itt élte ki anyai ösztöneit. Jó tanácsokkal – a szakmaiakat is beleértve – látta el, pátyolgatta a srácokat. Közülük is leginkább a Lackó gyereket, akinek olyan korán halt meg az anyja, hogy nem is ismerte. Az apja keservesen birkózott a feladattal, hogy egyedül nevelje a fiát. Nagy gondjában pedig a pohárhoz nyúlt. Sokáig tartotta a mértéket, de az utóbbi években ez sem sikerült.

Ica nem tudott a Barabás-papa részegeskedéseiről és ezzel kapcsolatos durvaságairól, csak a fiú félárvaságáról, cingárságáról és elhanyagoltságáról. Vasárnaponként nagy sütést-főzést rendezett, hétfőn pedig felpakolva ment be a gyárba. Ilyenkor ő állta a früstököt a Csikágóban. Hanem Lackót még egy külön csomagocska is várta az öltözőben.

Egyszer aztán azt vette észre, hogy a Lackó gyereknek a bakancsában fehér pertli díszeleg. No persze, nem volt az már fehér, mire meglátta, hiszen az öntöde nem patika. De helyenként még sejtetni engedte a fehérségét.

– Honnan szerezted azt a pertlit? – reccsent rá a fiúra.

– A nagyanyám adta. Nála voltam a hét végén Ócsán. És amikor elmeséltem, hogyan lötyög a lábamon ez a fatalpú munkatopán, mindjárt az asztalfiókba nyúlt, és adott nekem egy párat. Keresett sötétet, de nem talált.

– Szép! Aztán tudod-e, miért lötyög az a bakancs rajtad? No, én megmondom. Merthogy a vasnak van egy csúnya tulajdonsága. Szeret fröccsenni. És ha a cipődre kerül, akkor gyorsan ki kell lépned belőle. Különben a lábadnak annyi! Hát jegyezd meg! És felejtse el a pertlit!

Ica tanította meg a tanulókat arra is, hogy reggelenként az első útjuk a selejtplaccra vezessen. Mint ahogy abban az időben a többi szaki is tette. Mert aki valamit is adott a

munkájára, az minden reggel kutatta, kereste, hogy nem gyártott-e selejtet. Ha a munkájával találkozott ott, akkor körbenézegette, mustrálgatta, mi lehetett az oka. Ha egyedül nem sikerült kiókumlálnia, munkatárshoz, művezetőhöz vagy technikushoz fordult. És addig nem nyugodott, amíg rá nem jött a hiba okára.

De hasznos volt Ica útmutatása akkor is, amikor a fiúk az öntést tanulták. Mert azt sem lehet csak úgy ukkmukkfukk. Elő van írva annak is a módja. És aki nem tartja be, az selejtet gyárt. Persze, tanulják ezt a fiúk az iskolában, de azért nem árt a gyakorlatban is bemutatni. Aztán ilyen kis öntődében annál is fontosabb, mert itt nincs külön öntőbrigád, mint a nagyüzemekben. A saját munkáját mindenki maga önti le. Így amikor Lackó és Jocó a kúpoló előtt álltak a fandlival, vasra várva, megjelent Ica is, és figyelt.

– Jöhettek – intett az öreg Mráz a tanulóknak.

De Ica közbevetette magát.

– Csak nem ad ilyen hideg vasat nekik, Vili bácsi? Ezt adja neki

– mutatott a szintén ott várakozó Juhos Bélára. – Ő kloccot önt, neki elmegy. De ezeknél vékony falú darabok vannak. Nem fog nekik kifolyni. Várjatok forróbb fémre – fordult a két sráchoz.

– Akkor vigyetek, amikor fehéren izzik.

Icával Vili bácsi se mert vitakozni. Ica pedig ott maradt, nehogy kitoljanak védenccével. Amikor pedig megkapták a vasat, odament hozzájuk. Jocót, aki a kétágú rúd mellett állt, félreállította.

– Lackó, te emeld ott, én meg itt. És figyeljete! Mutatom, hogy hogyan kell teletartani a pechert. Hogy ne legyen salakos az öntvény.

Egyszer meg azt vette észre, hogy a Lackó gondolatai valahol egészen máshol járnak. Teszi a dolgát, stamfolja a formát, de lagymatagon, mintha elhagyta volna az ereje. Amikor pedig odébb akar tenni egy üres szekrényt, majdnem a lábára ejti.

– Hát beléd meg mi ütött? – ragadta meg Lackó grabancát.

– Mit lógatod az orrod – vágta hátba barátságosan.

A fiú felszisszent.

– No csak! Fáj valamid? Verekedtél a haverokkal? Tán egy lány miatt?

– A, semmiség az egész – kapott a fiú a vállához.

Csakhogy Icát nem lehetett olyan könnyen lerázni. Félrehúzta a nyitott inget Lackó válláról.

– És ez a kék folt? Ez az a semmi? Ki volt az? Hadd búbozzam meg!

Lackó szeme gyanúsán fénylett. Elhatározta, hogy senkinek se beszél róla, de most kibukott belőle: – Megint részegen jött haza. Aztán szinte köszönés helyett ütött.

– Egyet se félj – gerjedt be Ica. – Ma veled megyek haza. Beszélek az öregeddel. Ne félj! Garantálom, hogy többé nem üt meg.

– Ne, Ica, né csináld! Hidd el, utána csak rosszabb lesz nekem.

– Azt csak bízd ide! Nem olyan fából faragták Icát, hogy egy ilyen díszpintytől megijedjen. És hogy ne tudja keresztülvinni, amit elhatározott. Te csak dolgozz nyugodtan! Bizzál Icában! – mondta még a magpadra elmenőben.

Műszak végén meg ott várta Lackót a kapuban. Nem volt pardon! Karon fogta, és szinte cipelte magával.

Érdekes, de tény, hogy amikor az akkor se józan apa, Laci elé állt és kieresztette a hangját, a férfi meghunyászkodott. Bűnbánóan hallgatta Icát. Sőt, a prédikáció végén

meg is ígérte, hogy nem nyúl többé a gyerekekhez.

– Aztán te meg azonnal szólsz, ha a faterod nem tartja a szavát – búcsúzott megnyugodva Ica.

Úgy látszott, nem is volt többé baj. Mármint a veréssel. De faggatódzására Lackó elmondta, hogy az apja most is mindennap a pohár fenekére néz. Ica meg úgy érezte, hogy ezt nem tűrheti tovább. Elhatározta, hogy megneveli. Ennek megfelelően naponta hazakísérte Lackót. Mire pedig Laci hazaért, a lakás ki volt takarítva, meleg étel várta a ház urát. A férfi eleinte elvetette magát az asztalnál az egyik székre, de sokszor enni se tudott a részegségtől. Csak dülöngélt a hokedlin, időnként pedig dalra fakadt.

Ica nem tett szemrehányást. Kiadagolta az ételt Lackónak és magának. Miután pedig ketten ettek, elmosogatott. A részeg addigra rendszerint elaludt. A másik kettő becipelte a szobába, levette a cipőjét és az ágyba fektette. Úgy, ahogy volt, ruhástól. Ica pedig dolga végeztével hazament.

Egyszer aztán a részeg ember megfogdosta Icát, amint az asztalnál merte a levest. Hanem akkora pofont kapott, hogy lefordult a hokedliről. Azon nyomban el is aludt a konyhakövön. Ica meg otthagyt a csapot, papot, a párolgó levest az asztalon, az alvó részeg a földön, a megszeppent Lackót, és hazaviharzott. Nem is ment addig oda, amíg Laci meg nem várta őt az öntöde előtt, hogy megkövesse. De a fő érdekessége az volt a dolognak, hogy a férfi szín józan volt, rendesen megmosdott, kiöltözött az alkalomra, sőt, még egy csokor szegfűt is átadott büntudata jeléül. Így hát Ica megbékült, és újból eljárta hozzájuk.

Szemmel láthatóan rendeződtek a viszonyok. Lackó rendesebben öltözködött, hétfőn mindig tiszta munkaruhát hozott magával, reggelként pedig szalvétából csomagolta ki a früstökre hozott ennivalót. Laci színe változásáról az öntödében nem sokat tudtak, arról csak a saját munkahelye beszélhetett volna.

Vagyis megint bebizonyosodott, hogy Ica előtt nincs lehetetlen. De mindezen felül, mintha ő maga is változott volna. Az még hagyján, hogy többet törődött azzal, hogy mit vesz magára. Eddig is tisztán, rendesen járt, hanem arra, hogy csinos-e, jól áll-e neki, amit magára vesz, nemigen adott eddig. Ráadásul meg is csendesedett, a szavait is megválogatta, szinte szelíden szól mindenkihez.

És egyszerre csak elterjedt a híre – nem tudni, hogy milyen úton-módon hogy Ica férjhez megy Lacihoz. Az is lehet, hogy csak a gyanú keltette szárnyra a hírt, mert Ica igencsak gömbölyödött. Hanem hát végül is igaznak bizonyult.

A külső szemlélő szemében semmi sem változott. Csak a nyilvántartásban szerepelt a Barabás Lászlóné név a Macska Ilonáé helyett.

Ica aztán szülési szabadságra ment, és amikor visszajött, már nem segédmunkásként dolgozott, hanem a magpadra került. Az újak egy csendes, szelíd nőt ismertek meg, akihez mindig lehetett tanácsért fordulni.

Persze, azóta más változás is volt a gyárban. Mráz bácsi például nyugdíjba ment. Az unokája pedig már harmadéves ipari tanuló volt az öntödében, amikor az öreg egyszer megkérdezte tőle:

– Hát az Ica? Mi van az Icával?

A fiú csodálkozó szemmel kérdezte: – Ica? Ki az az Ica?

A krokodilbőr táska

A maga nemében igazán érdekes, páratlan történet még az 50-es évek elején esett meg.

Hőse pedig Hédy, akit joggal nevezhetnénk életművésznek. Ugyanis nem lehetett olyan rendszer, olyan hatalom, nem létezhetek olyan körülmények, amelyek megakadályozhatták volna abban, hogy mindent megszerezzen magának, amire vágyik és úgy éljen, ahogy az neki tetszik.

Most is jól érezte magát. Körbenézett. A *Pipacs*ban félhomály uralkodott. A zenekar kitűnő. Különösen a dobost, Gusztit hallgatta Hédy szívesen. Nemcsak jól játszik, de rendkívül csinos, vonzó férfi. Nappal orvosi praxist folytat, de hát valamiből élni is kellett. Ráadásul örömmel dobolt. No, meg az itteni hangulatot is kedvelte. Feledtette vele a betegek panaszait, a kötelező adminisztráció unalmait.

– Igazán kár, hogy nős – gondolta Hédy. Azután a figyelmét a megjelenő énekesnő, Ida kötötte le. – Nem mondom, jó nő – szögezte le magában. – És fantasztikusan érzéki. Az alakja formás, bár egy csöppecskét teltebb, mint kéne – nézett végig elégedetten karcsú vonalain. Meg aztán jó számai vannak. Persze! Évek óta a szövegíró-zeneszerzővel fiit. De ki tudja, ha a pályán maradok, akkor melyikünk lenne most híresebb. Hogy nem én állnék-e ma a pódiumon.

Ez a gondolatsor felelevenítette benne azt az időt, amikor ő is énekelt. A hangja ugyan nem volt valami kolosszális, de ilyen helyen el lehet kerülni a buktatókat. Az ember mély pillantásokat vetve belebúg a mikrofonba. Itt legalább olyan fontos a jó mozgás, mint a hang. Abban pedig ő elsősorú volt. Meg természetesen hasonlóan lényeges a rafinált megjelenés: a sokat sejtető ruha, a jó smink. És főleg a jó kapcsolatok. Ahhoz képest, hogy akkoriban a pályája elején tartott, elég jók voltak a kilátásai. És éppen úgy érezte, hogy na, most sikerül előre nyomakodnia, amikor megismerte Artúrt, a férjét.

Azt igazán nem lehet mondani, hogy meglátni és megszeretni egy pillanat műve volt. Legalábbis az ő részéről. Artúr ugyanis már kissé kopaszodó, enyhén tokás és pocakos úr volt, túl az ötvenen. Azt azonban meg kell adni, hogy jól öltözött, és a ruháit jól tudta viselni. És persze az sem volt hátrány, hogy elég neves egyetemi tanár volt.

Hédy úgy ismerte meg, hogy Artúr külföldi vendégekkel tért be a lokálba, ahol ő táncolt, énekelt. A külföldiek nagy tapssal fogadták a műsorát, mire Artúr, aki kedveskedni akart nekik, az asztalukhoz invitálta őt. Először került össze más országbeli emberekkel, de egyáltalán nem feszélyezte, hogy nem tud velük szót érteni. Sőt! Mondhatott, amit akart, Artúr meg azt tolmácsolta, amit jónak látott.

Másod- és harmadnap is betértek, és Hédy a műsora után mindig melléjük telepedett. Azután elbúcsúztak, és többé nem találkozott velük. De Artúr továbbra is bejárt. Eleinte ritkábban, később már naponta. És minden alkalommal hozott valami ajándékot. No, nem holmi különlegességeket, nem is túl drágákat. Hédy rövid pályafutása alatt kapott már ennél sokkal különbeket is. Csakhogy azok közel sem voltak olyan finom emberek, mint Artúr, és az ajándék ellenértékét túl hamar akarták beinkasszálni.

Amikor egy hónap múlva a férfi megkérte a kezét, néhány napi gondolkodás után igent mondott. Életében sok mindent elképzelt a jövőjéről, de azt, hogy professzorné lesz, sohasem. Egybevetette azzal, hogy mit érhet el a pódiumon, és főleg mit csinálhat, ha kiöregszik belőle. Ő maga nem volt szerelmes, de Artúr láthatóan nagyon beleesett. Ha okos, akkor igazán aranyélete lehet.

És nem bánta meg, hogy így döntött. Az igaz, hogy a biológia professzora nem bizonyult vidám, szórakoztató társnak. Ha nem volt az egyetemen dolga, akkor a

könyvtárakat bújta, vagy éppen pályatársaival cserélt eszmét, ritkábban kongresszusokra járt és készült. Egyszer-kétszer összejött az asszony társaságával, de érezhetően nem ez volt az ő világa, és Hédy barátai sem tudtak mit kedeni vele. Így hát lassan elmaradoztak. Mindamellettt jól érezte magát a házasságában. Artúr ugyan egyáltalán nem a kedvére való világfi, de nyugalomban és biztonságban élt mellette. Egyetlen problémája az volt, hogy az ura megnézett minden forintot, mielőtt kiadta volna. Azt éppen nem lehetett ráfogni, hogy skót. A szükségesekre mindig adott eleget, csak luxusra nem volt hajlandó költeni. Már amit ő tekintett luxusnak, pénzkidobásnak. És Hédy legnagyobb bánatára idetartozott az ékszer, a prém, sőt, az Artúr által „extrának” nevezett egyéb holmi is. Csak nagy néha lehetett rávenni egy-egy különleges darab megvásárlására. Pedig most is micsoda krokodilbőr táskát látott a Váci utcában. És nem is olyan drágán. Mindössze 2800 forintért. Igazán bagatell. De még csak meg se meri említeni a férjének, hiába epekedik érte. Szóval, azért ebben a régi barátnői által igencsak irigyelt házasságban sem kerülnek el a gondok...

Artúr, szerelmi lángjainak csillapodásával egyre inkább a munkáját részesítette előnyben Hédyvel szemben. Az asszonynak mind több szabad ideje lett. Eleinte tisztességesen unatkozott, azután felelevenítette régi ismeretségeit, felkereste a régi szórakozóhelyeket, így ismerte meg Gézát, akivel most a Pipacsba jött a régi életét ízlelgetni. Géza nem az első és – remélhetőleg – nem az utolsó kalandja Hédynek. Még házasságkötése után is voltak, akik megelőzték mostani partnerét. Az asszonynak nem voltak skrupulusai. Annak, hogy Gézával még nem bújt az ágyba, egészen más okai voltak. Először is annál sokkal többre tartotta magát, mint hogy első kérésre odadobja magát valakinek. Másrészt viszont volt annyi tapasztalata, hogy egy kapcsolatban ez az epekedő időszak a legszebb. Ebben a periódusban remélheti a legtöbb gyöngédséget és törődést. Miért ne húzza, ameddig lehet? Azt is kitanulta már, hogy meddig mehet el az ellenkezésben anélkül, hogy elszakadna a húr. Így hát nincs akadály, hogy kihasználja a jelenlegi állapot minden előnyét.

– Hédyke, maga nem is figyel rám – panaszkolta a férfi.

– Dehogynem, Gézuka. Csupa fül vagyok – felelte Hédy. Elrévedő tekintetét nagy igyekezettel próbálta érdeklődővé varázsolni.

– Hédyke, értse meg, hogy nem bírom tovább. Megőrülök magáért! Mondja, miért kínoz?

– Ugyan! Miért kínoznám? Higgye el, mindennek eljön az ideje! Csak ki kell szépen várni – hangzott szinte gügyögve a vigasztalás.

– Kérjen akármit, csak azt ne, hogy várjak! Mindent megteszek! Csak szólnia kell, és minden kívánsága teljesül! Láthatja, hogy a rabszolgája vagyok!

– Ne csacsiskodjon, Gézuka! Mit kérhetnék magától? Ugye nem azt akarja mondani, hogy lehozza nekem a csillagos eget? Mert azt úgysem tudja teljesíteni. Én meg momentán többet érnék azzal a gyönyörű krokodilbőr táskával, amit a Váci utcában árulnak.

– Hol? Mondja meg, hogy hol, és azonnal meg van véve!

– De Gézuka! Mit képzel rólam? Hogy elfogadnék egy retikült ajándékba? Ha nem vette volna észre, úrinővel van dolga.

– Drágám! Dehogy akartam megsérteni! De egy virágcsokrot csak elfogadna tőlem?

– Ó, az egészen más!

– No, hát akkor vegye úgy, hogy ez egy különleges virágcsokrot helyettesít. Így rendben van?

– Gézuka, magának nem lehet nemet mondani!

– Nagyon remélem – lehelt csókot Géza hölgye ujjaira.

– Jó. Találkozzunk holnap délután az *Annában* a szokott időben. És együtt elmegyünk az üzletbe.

– Ahogy parancsolja.

De Hédy másnap már délelőtt felkereste a bőrdíszművest. Reggel, a fürdőkádban elnyújtózva ugyanis remek ötlet született az agyában.

– Megnézhetném közelebről azt a krokodilbőr táskát a kirakatból?

– Hogyne, természetesen, nagyságos asszonyom – készségeskedett a tulaj.

– Igen. Körülbelül ilyenre gondoltam – simogatta elégedetten Hédy az áhított retikült, miután alaposan megszemlélte kétrészes belsejét és az egyikben található zsebecskét.

– Igazán gyönyörű darab. Pompás ízlése van, asszonyom. Akkor becsomagolhatom?

– Nem. Ne csomagolja be. A táskát megveszem, de csak délután. Most próbára kell sietnem a színházba – füllentette.

Különösebb célja nem volt ezzel, de azt tapasztalta, hogy erre a bejelentésre általában nagyobb érdeklődéssel néznek rá az emberek. Ő meg élt-halt az iránta tanúsított csodálatért, szeretett a népszerűségben lubickolni. Most sem maradt hatás nélkül a bejelentése.

– Ó, drága művésznő! Hova is tettem a szemem, hogy nem ismertem fel azonnal! Kérem, bocsásson meg – hajlongott a bőrdíszműves.

– Ugyan! Dehogy haragszom. Persze, egészen másképp fest az ember kisminkelve – bólított megbocsátóan Hédy.

Mindkét fél jobbnak látta tartózkodni a téma további feszegetésétől.

– Délután jövök vissza – folytatta Hédy. – De nem egyedül. Akkor megvesszük a táskát. Azonban van egy kérésem. 4800 forintos árat számoljon – és a másik csodálkozását figyelemre se méltatva fejezte be: – A különbözetet megfelezzük. Holnap délelőtt ismét eljövök, hogy elszámoljunk.

És választ se várva, kilibegett az üzletből. Még sétált egy kicsit a Váci utcán, nézegette a kirakatokat. Azután elégedetten indult haza.

Délután szokása ellenére mindössze egy negyedórácskát várakoztatta meg Gézukát az *Annában*.

Rövid időre leült az asztalhoz, ivott egy gin fizt, azután felállt: – Induljunk, Gézuka.

Gézuka fizetett, és mentek. A táskák már nem voltak a kirakatban. Érkeztükre Révész úr a pult alól vette elő. A szíjon lógó árcédula 4800 forintot mutatott.

– Ugye, milyen gyönyörű? Ugye, milyen dekoratív? – simította végig ismét a bőr domborulatait Hédy. Majd, amikor a táskával távoztak, partneréhez simult: – Életem vágya teljesült. Kérem – nyújtotta a kezét a férfinél levő csomagért.

Géza rövid ismeretségük alatt hozzászólt a túlzásaihoz, nem érzékenyült el a kijelentésre. Őt egészen más foglalkoztatta. Úgy gondolta, hogy majd ötezer forint elég szép summa ahhoz, hogy az ellenszolgáltatást firtassa.

– Hédyke, drága! Hadd tegyem még ünnepélyesebbé ezt az eseményt. A táskát nem itt adom oda. Hanem most eljön hozzám, iszunk valamit, hallgatunk egy kis zenét, táncolunk egy kicsit, és akkor nyújtom át az ajándékot.

Hédynek nem volt ellenére a javaslat. De azért úgy érezte, illik egy kicsit szabódnia.

- De Gézuka, ma nem is érek rá.
- Jó, akkor legyen holnap. Velem lehet alkudni.
- És addig nem vihetem haza? Az olyan, mintha nem is lenne az enyém!
- Hát, akkor tegye mégis szabaddá magát mára.
- Hát... ha ilyen erőszakos! Mit tehetek?

Vagyis az ügylet mindkét – illetve, a bőrdíszművest is beleszámítva, mindhárom – fél számára hepienddel végződött.

Azaz mégsem! A retikülügy csak Géza részére ért véget. A másik kettőnek a megbeszéltsélszámoláson túl is volt folytatása. Mert Hédy további tervet is szőtt, nem csekély újabb meglepetést okozva ezzel Révész úrnak. Másnap délelőtt ugyanis nemcsak az előre kialakított összegért jelentkezett, hanem a táskát is visszavitte a boltba.

– De művésznő, mit jelentsen ez? Csak nincs valami kifogása? Biztosíthatom, hogy nem találja párját egész Pesten! Mit, Pesten, az egész országban! Sőt, az egész KGST-ben sem!

– Nincs semmi baj, Révész úr! A világerő sem akarom visszaadni. Csak ideiglenesen hoztam vissza. Ma délután egy idősebb úrral jövök ide. Maga pedig eladja ezt a táskát nekünk 1800 forintért. A múltkori megállapodással. A 900 forintért egyik nap majd beugrom. Még egyszer szeretném megnyugtatóni – mondta lágyan, látva a másik zavarodott tekintetét. – De hát értse meg, a férjemnek mégse mondhatom, hogy az utcán találtam. Valahogy csak el kell intéznem, hogy az ő tudtával is az enyém legyen – nézett cinkosan Révész úrra.

Kora délután valóban megjelent az üzletben az urával.

– Nézze, Artúr, micsoda elegáns, milyen csodaszép táska. Tegnap láttam meg a kirakatban, és rögtön belészerettem. És ráadásul milyen olcsó! Szinte ingyen van – karolt bele hízelegve az asszony.

Az üzlet tulajdonosa némán, szemlesütve várta a fejleményeket. Se mukkanni, se felnézni nem mert. Félt, hogy az egész csalás az arcára van írva.

Artúrt korántsem lelkesítette annyira a táska, mint a párját. De azért megadóan hallgatta, és sorsába beletörődve mondta ki a boldogító igent: – Hát vegye meg, kedves, ha annyira tetszik.

Hédy ott helyben a nyakába ugrott.

– Artúr, maga egy angyal! Maga a legjobb férj a világon!

Révész úr a férj kezébe adta az ismét becsomagolt retikült, aki fiatal és csinos nejébe karolva hagyta el az üzletet.

Másnap délelőtt Hédy az új retiküllel a karján nyitott be a bőrdíszműveshez. Miután elintézték az anyagiakat, Révész úr mély meghajlással nyitotta ki előtte az ajtót.

– Teljen öröme a táskában, drága művésznő! Hordja egészséggel! Csókolom a kezét, alázatos szolgája! Legyen máskor is szerencsém!

Dobóné éjszakája

Mayer művezető nagyot sóhajtott elégedettségében, hogy befejezte a papírmunkát. Kinézett az üvegkalitkából, ahonnan belátta az egész műhelyt. Nem észlelt semmi különösöt. Úgy tűnik, minden rendben van. Azután az órára pillantott a falon. Na – állapította meg magában – még van egy negyedórám, hogy közelebről is szemügyre vegyek mindent még a műszak befejezése előtt.

Amikor kinyitotta az ajtót, az asztalosműhelyből betört a fűrészgépek, a gyaluk, a fűrők és faesztergák zaja. Mayer belefüledt a hangorgiába, és megnyugodott: nincs disszonáns hang. A gépekkel tehát nincs semmi baj.

Gondosan bezárta maga után kis üzemi irodájának az ajtaját – hiszen bizalmas iratok is hevernek az asztalfiókban –, azután szép kényelmesen elindult a fehér mésszel kijelölt közlekedési utakon.

Alig tett azonban néhány lépést, a mellékúton az egyik fűrészgép mellett álló Dobónén megakadt a szeme. Olyan furcsán állt ott. Nem is állt, hanem imbolygott. Mintha részeg lenne! De hát legalább tíz éve ismeri az asszonyt, csak tudna róla, ha iszákos lenne. Pláne a munkahelyen. Nem, dehogy! Inkább talán rosszul van.

De mialatt ezt végiggondolta, már ott is termett a gépnél, Dobónét elrántotta onnan az egyik kezével, a másikkal meg lenyomta a STOP gombot.

Dobóné úgy nézett rá, mint aki álomból ébred.

– Mi van magával? Tán beteg?

– Nem, dehogy – ocsúdott fel az asszony. – Semmi bajom!

– Hát nem úgy néz ki! Aztán ha elkapja a kezét a fűrész, akkor megnézheti magát! De meg én is! Gondolom, magának se hiányzik, hogy fél kézzel vagy karral élje le az életét! Meg persze én se érzem itt annyira rosszul magam, hogy a sittel akarnám felcserélni. Csak nem ivott?

– Én? Soha! Ennyire igazán ismerhet, Mayer szaki!

– Valami csak történt magával! Hogy itt kókadozik a gép mellett! Nem aludt eleget tán?

– Hát... aludni tényleg nem aludtam. Egy szemet se – vallotta az asszony.

– Akkor meg mondja meg az urának, hogy hagyja egy kicsit pihenni is! Túl vannak már maguk a nászúton!

– Ugyan már! Miket gondol?

– No, akkor most szépen velem jön az irodába, és leül egy kicsit. Becipelte az asszonyt az üvegkalitkába, leültette egy székre. Öntött neki egy bögrébe kávé. Igaz, hogy hideg volt, de most nem az élvezeten van a hangsúly, hanem hogy ébren tartsa az asszonyt.

– Ezt igya meg, és közben mesélje el szépen, hogy mi van magával.

– Higgye el, hogy semmi. Nyugodtan visszaengedhet a géphez – mondta halkán Dobóné.

De az arca másról árulkodott. Törődött, megkínzott volt. Sokkal többnek nézett ki most negyvenévesnél. Pedig, ha jobb napja van, ma is elég mutatós. A szemét ráfüggesztette a művezetőre, de csakhamar lesütötte, mert előtörtek a könnyei.

– Na, ki vele! Hadd halljam, mi a hézag! – reccsent rá nagy komolyan Mayer.

– Hát a Nándi! Megint ivott – sírta most már el magát Dobóné. – És olyankor nagyon durva.

– Csak nem verte meg?

– Nem. Igazán csak ritkán ver meg. Hanem legtöbbször kizár a házból.

– Kizárja?

– Igen.

– És mennyi időre?

– Hát éjszakára.

– Mit mond? Egész éjszaka nem engedi be az a vadállat?

– Ne szidja, Mayer szaki! Nem rossz ember ő! Kenyérre lehet kenni, amikor józan. Csak hát az ital! Az elveszi az eszét! Kétszer volt már elvonón is, de csak nem tud lemondani róla. Talán akkor sikerülne, ha nem volnának a haverok. De vannak! És mindig ott sündörögnek körülötte. Persze, mert ő a Jani! Ha már van benne egy kicsi, mindig fizet a két barátjának. Úgy, hogy azok igencsak rosszul járnának, ha az én Nándim abbahagyná az ivást.

– Most is kizárta a Nándi? – kérdezte halkán Mayer.

– Ki.4

– És hol töltötte az éjszakát? Van valaki rokona, ismerőse a közelben, akihez mehetne ilyenkor?

– Volna. A bátyusom is ott lakik, nem messze. Befogadnának. Csak nem akarok szólni nekik. Szégyellem.

– Maga? És a Nándi? Ő nem szégyelli magát?

– Nem. Ő már rég túl van azon, hogy törődjön a mások véleményével.

– Hogy lehet az, hogy ilyen iszákos lett a férje. Ismerem én őt, még legény korából. Nem volt ő ilyen!

– Persze, hogy nem. Nagyon rendes ember volt. A gyárban is megmondhatják, ahol dolgozik. Csak a haverok! Ha azok nem volnának ...

– Szóval, hol volt ma éjjel?

– Hát az udvaron. Nyáron el lehet ott is lenni. Igaz, hogy ilyenkor, augusztusban már hűvösek az éjszakák. Ráadásul csak egy otthonka volt rajtam. Ahogy éppen a vacsorát főztem. De még az ételt se érkeztem kitálalni neki. Úgy kilökött, hogy a merőkanál is a kezemben maradt. Én meg leültem a küszöbre, és fázósan összehúztam magam. Nem tudom, hogy a Bodri is hűvösnek érezte-e az éjszakát, vagy csak engem sajnált meg, de szorosán mellém feküdt. A fejét és a két mancsát meg az ölembe hajtotta. Csend volt. Nem volt egészen sötét. Az ég tele volt csillagokkal, és ezüstösen világított a hold. Lassan megnyugodtam, és dúdolni kezdtem. Halkan, nehogy meghallja a Nándi. De csakhamar kihallatszott az ajtórésen a horkolása. Szóval, be se ment a szobába, a konyhai kispadra feküdt le. Bodri is elaludt, csendesesen szuszogott. Én meg néztem, csak bámultam az eget. Még egy verset is költöttem:

„Retten voltunk csak ébren: én és a sápadt hold.

Vigasztalón nézett rám, majd tovább bandukolt.”

– Úgy néztem az eget, mintha először látnám életemben. És végtelen nyugalom szállt meg. Nem éreztem a hideget, nem bántott Nándi durvasága. Szinte boldog voltam. Megsimogattam a Bodri fejét:

– Látod – mondtam neki –, csak szerencsések vagyunk mi. Ha már más nem is, a jó öreg hold vigyáz ránk. Aludj hát nyugodtan tovább!

– Hogy lehet így élni? Még nem gondolt arra, hogy változtasson?

– De hisz mondom, hogy jó ember! Ha józan. Aztán ilyenkor meg, másnap azt se tudja, hogy békítsen meg. Nem nyugszik, míg ki nem engesztel. Nem mondom, egyszer már otthagytam. Hazamentem a szüléimhez. De az apám is úgy vélekedett: –

„Nem rossz ember az urad, lányom. Magad mondod, hogy kényeztet, hogy babusgat, ha nincs benne ital. De hát a férfiembernek időnként innia kell. Hidd el, más mellett se volna jobb dolgod. Hallgass apádra! Isten ellen való véték lenne egy ilyen embert elhagyni.”

– Ma reggel is, amikor kialudta magát, behívott – fejezte be Dobóné. – És amíg készítettem neki a reggelit meg az elvinnivalót, folyton csak simogatott. És csak azt hajtogatta: „Ugye, nem haragszol?” Hát... miért is haragudnék?

A könyvtáros

Dórának nehéz gyermekkorra volt. Az egyik legrégebbi emléke az, hogy a hatalmas terem három hosszú asztalánál fekete köpenyes kislányok állnak összekulcsolt kézzel, és az asztalfőn ülő nővér vezényletével elmondják az imát:

*„Édes Jézus, légy vendégünk,
Áldd meg, amit adtál nekiünk.*

Ámen.”

Utána leülnek a reggeli mellé.

Eddig nincs is semmi baj. Dóra is türelmesen várja, hogy mikor kapják meg az engedélyt az evésre.

Hanem ekkor megjelenik mellette Emma nővér, megfogja a kezét és kivezeti a terem sarkába.

– Most pedig büntetésből letérdelsz, és reggelit sem kapsz. Előbb-utóbb kénytelen leszel megtanulni, hogy hogyan kell viselkedni.

Dóra hangtalanul követte Emma nővért, letérdelt háttal a teremnek, ahonnan halk kánálcsörgés, bögrekoccanás hallatszott, ahogyan a többiek ettek.

Ott, az asztalnál, amikor imádkoztak, és amikor az evést engedélyező jelre vártak, jóformán nem is érzékelte az orrával a kávé. De most szinte égette a frankkávé illata, és fájón dörömbölt a tudatában az éhség, az evés utáni vágy. Arra most, az idő távlatából is emlékezett, hogy valami rossz fát tett a tűzre, de abban egészen biztos volt, hogy már a megbüntetés pillanatában is elfelejtette. A könnyeivel küszködött, de végül is sikerült visszatartania. Ajkait makacsul összeszorította. Csakazértis megmutatja, hogy nem olyan könnyű őt megtörni!

Ez ugyan – több hasonló eset eredményeképpen – sikerült, de egyszersmind eljátszotta nevelői szeretetét.

– Makacs, rossz természete van – mondták, ha szóba került a neve. – Nem fog rajta a nevelés, a jó szó. Ki tudja, milyen jellembéli hibákat hordoz magában. Hiszen azt se lehet tudni, ki fia, borja.

Vagyis Dóra úgy növekedett az árvaházban, hogy a köteles gondoskodáson kívül semmit nem kapott. Ráadásul ez tüskéssé tette társaival szemben is, aminek következtében ők sem adtak sem barátságot, sem szeretetet. Időnként örökbefogadók jöttek kiválasztani valamelyiküket, vagy nevelőszülők jelentkeztek hasonló céllal, esetleg csak látogatóba érkeztek olyanok, akik egy-egy csomagocskával igyekeztek jót cselekedni. Ezek Dórát messzire elkerülték, annyira látszott a lány arcán az ellenségeskedés mindenkivel szemben.

Azután mégiscsak elkelt. A középkorú házaspárnak pont az tetszett meg benne, hogy nem hízelgett, nem kellett magát, nem cicáskodott.

– Ez jó lesz. Ez kell nekünk – gondolták.

Jómódú emberek voltak, két nagy, már felnőtt gyerekkel. A gazdaság nagy volt, az emberkéz meg kevés. A két gyerek – két fiú – már élte a maga életét, és mindkettő szívesebben tartózkodott Pesten, mint otthon. Szóval nem termelték, hanem inkább vitték a pénzt. A szülők meg szítták a fogukat. Merthogy minden fillért kétszer is megnéztek, mielőtt kiadták. No, de ezért is tudták összekuporgatni azt a 60 holdat. Mert se az öreg Takácsnak, se az asszony szüleinek nem volt semmije. Ami van, azt mind a Takács István, meg a felesége szerezte. És nem könnyen! Dolgoztak éveken keresztül látástól vakulásig. Most meg, hogy mindketten belerokkantak, nem számíthatnak senkire. Legkevésbé az övéikre. Az öreg Takácsot meg nemcsak eltartani kellett, hanem mosdatni és etetni is. Az asszonynak ugyan vannak testvérei, de azok nem segítenének az istennek se. Arra hivatkoznak, hogy ők se kaptak támogatást Takácséktól, amikor rá voltak szorulva.

Eddig csak a paraszti munkához kellett az idegen segítség. De most, hogy az asszony végképp nem bír hajolni, emelni, hát rákényszerülnek erre a lépésre. És úgy döntöttek, hogy az árvaházból vesznek ki egy jóra való lányt. Mert az nincs elkényeztetve, nem lesznek követelései.

Dórát megfélelőnek találták. A lány ugyan csak 12 éves volt, és elég soványka, de szívósnak ígérkezett. Az arcában pedig felfedezték a büszke dacot. No, ez biztosan nem fogja kérésekkel, igényekkel zaklatni őket!

Dóra tulajdonképpen jól érezte magát náluk. Dolgoztatták, az igaz, de ez nem volt újdonság a lány számára. Az árvaházban is meg kellett szolgálnia a gondoskodást. És itt se látták el szűkösebben, nem viselkedtek vele lélektelenebbül, mint az árvaházban. Takácsék sokat követeltek tőle, de nem bántották. Itt nem kellett letérdepelnie, nem kapott kormost és nem vonták meg tőle a kosztot. Igaz, néha fájt a szíve, amikor hasonló korúakat játszani, nevetgélni, ünneplőben templomba menni látott, de nagyon is tisztában volt a helyzetével.

Egy valami meg igen tetszett neki Takácséknál. Járt nekik a *Kincses Kalendárium*, a *Tolnai Világlapja*, sőt, a Pestről származó asszony a *Színházi Életet* is előfizette. Ezzel kárpótolta magát a vidékre szakadt asszony az elmaradt színházi estékért. Dóra meg kevés szabad idejében szinte falta azokat. Nem volt válogató, mindent elolvasott, ami a keze ügyébe került.

Egy olyan kamrafélében aludt, ahol még nappal sem volt világosság. Azt meg a gazdái nagyon figyelték, hogy ne használjon feleslegesen petróleumot. Hát ő nem is használt. Gyertya mellett olvasott. Annak a fényét is eltakarta kifelé, a pici ablakra terített kendővel.

Így ment ez évekig. Dóra már 16 is elmúlt, Takácsék pedig egyre nagyobb segítséget leltek benne. Igaz, a lány már közel sem volt olyan elégedett, mint amikor idekerült, de a munkát ugyanolyan lelkiismeretesen végezte el, mint azelőtt. Elégedetlenségének meg az volt az oka, hogy a sok olvasás felébresztette benne a tanulási vágyat. Csakhogy ennek az ő esetében semmiféle realitása sem volt.

Továbbra is olvasással töltötte az éjszakái nagy részét, bár most már válogatott az olvasmányai között.

Egyszer, amikor kukoricát darált, valami kis ágacska esett a tölcsérbe. Belenyúlt, hogy kivegye, de a daráló elkapta és leszakította a jobb keze mutatóját.

Nem sírt, nem jajgatott, csak döbbsen bámulta véres kezét. Szerencsére Takácsné éppen a kiskacsáknak akart csalánnal kevert darát vinni, és azonnal hangosan

jajveszékelnéi kezdett. De erre már odaszaladt Takács is. Gyorsan elkötötte Dóra kezét a nadrágszíjával, az asszonnyal hozatott fehér vásznat, azzal bekötözte a sebet. A Jani gyerekeknek meg szólt, hogy azonnal fogjon be, mennek a doktorhoz.

Az első pillanatban nem érzett fájdalmat Dóra, de később már igencsak marcangolta a kín. De akkor sem panaszkodott. Csak a keményen keskenyre szorított ajka, meg a könnyekkel küszködő szeme árulkodott róla.

A seb viszonylag gyorsan gyógyult, de a fantomfájásokat érezve, gyakran a kezére pillantott Dóra, hogy nemcsak álmodta-e az egészet, és most is megvan mind az öt ujj. Csak, sajnos, nem így volt. Meg még egy szomorú következménnyel kellett számolni: a mutatóujja nélkül nem tudott elég erősen fogni. És hát ez jelentkezett a munkájában is. Nem is haragudott, amikor Takács szólt neki, hogy keressen más helyet, mert neki olyan kell, aki mindenben helyt tud állni. Az orvos ugyan mondta, hogy idővel átveheti a középső ujj is a mutató szerepét, de Dóra belátta, hogy Takácsék nem várhatnak arra a valószínűre.

Szerencsére Dórát beajánlotta a plébános Zoltayékhoz. Zoltay a szomszéd község jegyzője volt. Felesége, Margit asszony egészsége elég gyenge lábon állt, és nem sokat tudott tenni a házban. Igaz, hogy egy kis szolgáló, Sáríka sok mindent ellátott, de a gyerekekhez, a 12 éves Bercihez, a tízéves Gittához és a hatéves Lackóhoz kellett valaki, aki már valamivel idősebb, tekintélyt tud tartani, de azért pajtáskodni is képes velük. Zoltay Albert elbeszélgetett a lánnyal, mielőtt felvették, és úgy találta, hogy Dóra meg fog felelni.

A gyerekek gondozása, nevelése mellett Sáríkat is irányítania kellett a napi teendőknél, szabad idejében pedig segítenie is kellett neki.

Dóra, aki az árvaházat és Takácsékat csupán elfogadta, itt szeretett élni. Legszívesebben a gyerekekkel foglalkozott. Végtelen türelemmel nevelte őket, és mohó tudásszomjjal forgatta iskolakönyveiket, füzeteket.

A jegyzőektől emberséget kapott. Ő meg lassan elvesztette a tüskéit. A bizalmatlansága azonban megmaradt.

Zoltayék gyakran fogadtak vendégeket, a falu értelmiségével szoros kapcsolatot tartottak. Egy ilyen alkalommal – a háziasszony éppen az estebédhez invitálta a meghívottakat – Thomas Mann került szóba. Az egyik vendég túl súlyosnak, nehéznek vélte az írásait, a másik úgy találta, hogy egy-egy könyvének az elolvasásához időre, nyugalomra, sőt, hangulatra van szükség, és ezek a modern világban már végképp kihaltak. Ezt vitatta a harmadik, aki szerint Thomas Mann regényeinek az olvasása eltereli az ember figyelmét a napi gondokról, és a komoly téma, a nem könnyen emészthető stílus éppenséggel leköti az olvasót, és egy emelkedettebb világot nyit meg előtte.

– Ó, én sokkal szívesebben olvasom a könnyed történeteket, a divat híreit – szólt bele a vitába az egyik feleség.

Egy másik asszony szomorúan sóhajtott fel: – És a pesti társasági élet eseményeit! Amitől ebben a sárfészekben el vagyunk zárva!

– No, igen. A szépnem kevésbé kedveli a mélyen szántó gondolatokat – vélte az iskola igazgatótanára.

– Én nagyon szeretem Thomas Mannt. Pedig én is nő volnék – szólt hozzá a vitához ugyanannak az iskolának az egyik tanítónője.

– Elhiszem, drágám. Csakhogy neked nincs férjed, gyereked, akivel törödni, bajlódni kell – replikázott a pesti társaságért epekedő hölgy.

– Én is szeretem a könyveit – igyekezett mentetegetni a tanítónőt a háziasszony.

Pedig a férj mellett három gyerek is ugrál körülöttem. Aztán el se fogják hinni nekem – fordult az urakhoz. – A kis Dóránk falja az írásait.

– Az a lelenckislány? – csodálkozott az igazgató. – Az pedig igazán nem hozhatta otthonról az irodalom szeretetét! – Jó lesz jobban odafigyelni rá. Talán még cseperedhet valamivé.

És az igazgató véleményét tett követte. Ezentúl minden látogatása alkalmával elbeszélgetett Dórával az irodalomról, a lány olvasmányairól, eddigi életéről, a világról alkotott véleményéről. Bár ezek az eszmecserék legtöbbször csak percekig tartottak, egyre inkább meggyőződött arról, hogy Dórából értékes kis emberke válhatna, ha módja lenne tanulni.

Végül is azt találta ki, hogy ha foglalkozna vele, akkor a középiskolából magánvizsgát tehetne. És ha akkor is tehetségesnek bizonyul, no meg tanulni is akar, valamilyen megoldást csak kieszelnék, hogy elvégezhesse az egyetemet.

Az igazgató elmesélte elképzeléseit a feleségének, aki mellesleg szintén tanított az iskolában. Az meg teljes mértékben támogatta férje terveit, és még azt is megígérte, hogy ő is segít a lány tanításában.

Dóra öröme nem ismert határt. Az igazgatóék javaslata élete legtitkosabb vágyait látszott megvalósítani. Margit asszony vele örült, és mindenben segítséget ígért.

Az igazgató azt kérte, Dóra gondolja alaposan végig, hogy képes lesz-e munka mellett ezt a nagy terhet magára vállalni. Mert bizony nem lesz könnyű dolga! Ha pedig idő előtt abbahagyja, akkor kárba vészett minden kezdeti igyekezet.

Dóra megígérte, hogy megfontol mindent, de akár azonnal is válaszolhatott volna. Tudta, hogy ezt a nagy lehetőséget nem szalaszthatja el.

Kemény évek következtek. Dóra dolgozott és tanult, aztán megint csak dolgozott és tanult. Alvásra kevés ideje jutott, szórakozásra meg semmi. Kicsit lesoványodott, kicsit komolyabb lett, a homlokán két ránc jelent meg.

Teltek az évek. Azután meglett az érettségi, és még nehezebb idők következtek. Mert ahhoz, hogy Pesten az egyetemre járjon, még sok minden kellett. Először is Pestre kellett költöznie. Ehhez pedig ott kell hagynia Zoltayékat. Azután a fővárosban valami olcsó szobácskát kell találnia, és természetesen valamilyen munkát, hogy azt az olcsót is ki tudja fizetni. Azután meg tandíjmentességet kell kapnia, mert másképpen nem bírja.

Lassan – Zoltayék és társaságuk segítségével – minden megoldódott.

Nehéz körülmények között élt. A Kőrös utcában lakott egy kis cselédszobában. A szoba akkorka volt, hogy egy kis polc már nem fért el benne, így a könyveit, jegyzeteit a sarokban tartotta, a földön. A tanulás mellett pedig címírást vállalt. Vagyis az élete nem sokat változott. Megint csak tanult és dolgozott, tanult és dolgozott. Ismét vékonyabb lett valamivel, és újabb két ránc szántotta végig a homlokát.

De hát egyszer ennek is vége szakadt. 1943-ban végre a kezében tartotta magyar tanári diplomáját. Amikor pedig az első boldog percek után azon gondolkodott, hogy hogyan tovább, ismét Zoltayék nyúltak utána. A jegyző – valamilyen ismeretsége révén – egy könyvtárosi állást szerzett Dórának.

A könyvtárban nagyon jó volt. Imádta a munkáját. A szabad idejében pedig olvasgatott.

Egy idő múlva rendesebb, nagyobb albérletbe költözött, egy kicsit jobban evett, egy kicsit jobban öltözködött.

Tulajdonképpen teljesültek az álmái. De az árát is megfizette: a fiatalságát adta érte. Közel a negyvenhez teljesen egyedül volt a világban. Még baráti társasága sem

igen volt, hiszen az állandó elfoglaltság ettől is megfosztotta.

Negyvenkét éves volt, amikor utolérte a szerelem. De Gyuri olyan ember volt, akire érdemes volt ennyi ideig várni. A mai világban igazán kevés ilyen párt találni. Akik az idő múlásával egyre inkább meggyőződtek arról, hogy az isten is egymásnak teremtette őket.

Gyurinak jogi végzettsége van, és főtanácsos a postánál. Egyetlen nagy szenvedélye pedig az olvasás. Dóra elégedett, kiegyensúlyozott emberré vált. Bizalmatlansága fokozatosan semmivé lett férje mellett.

És amikor valaki csodálja Dórát, hogy a nehéz körülményei ellenére egyetemet végzett, az asszony így válaszol:

– Thomas Mann egyik könyvét olvastam, a *Királyi fenséget*. Ennek a különben nem annyira ismert és a többinél talán valamivel kevésbé jelentékeny műnek egy mondata örökre az agyamba vésődött. Valahogy így szólt: „A szabályszerű, s ezért szükségképpen elkényelmesedő többséggel szemben mindig előnyben van az, akinek egy okkal többje van arra, hogy rendkívülit produkáljon.” Úgy éreztem, hogy kifejezetten hozzám szól. Akkor határoztam el, hogy minden áron tanulni fogok. Szerencsére sikerült! De ha nem vagyok lelencyerek, soha nem végzek egyetemet. Eszembe se jutott volna.

Rozi, a kiscseléd

Rekkenő meleg volt 1914. június 20-án, amikor Pénzesné, Csete Borbála a világra pottyantotta Rozit. Akkor még Magyarország gondtalanul élte a „boldog békeidőket”, mit sem sejtve a közelebbi világháborúról. Vagyis mit is beszéljek? Természetesen, nem mindenki volt gondtalan, hanem csak az, akinek biztos megélhetése volt. Hát Pénzesék nem ide tartoztak, bár meg kell adni, Rozi akkoriban nemigen törődött ezzel. Mindenesetre, nem jó helyre pottyant. A jászsági faluban az alvégen született, és ez mindent megmond szülei társadalmi rangjáról. Mert az alvégen csupa szegény élt: mezétlábas, kopott és rongyos gyerekek, gondoktól barázdált, kérges kezű felnőttek, korán megrokkant öregek.

Bezzeg más volt a felvég! Ott laktak a módos parasztok, iparosok, a falu tisztségviselői és értelmisége. De még földesúr is volt köztük. Öreg volt már, száz hold szántóját, szőlejét bérbe adta, abból élt.

Pénzesre pedig egyáltalán nem illett a neve, mert igencsak földhözragadt, szegény ember volt. Apja után kocsis lett belőle, és meg kell adni, hogy a lovakhoz aztán értett. Hívták is volna munkába több helyre, csak ne szerette volna annyira az italt. Ha az első kortyot leengedte, nem tudott többé parancsolni magának: ivott, míg pénze vagy hitele volt. Rosszul soha nem lett a bortól. Utólag nem lehet megmondani, hogy azért-e, mert annyira bírta az italt, vagy azért-e, mert soha nem volt alkalma annyit inni, amennyi megártott volna neki. Akármi volt az ok, a lényegen nem változtatott: Pénzes Mihálynak ritkán volt munkája. Ugyancsak ritkán volt valami keresete, és még ritkábban jutott belőle a családnak. Így hát nem lehetett szerencsésnek tartani Rozit, amiért ide született.

Az alvégi gyerekek sokszor feküdtek le éhesen, de nem így Rozi. Az anyja az egymás után születő két nagyobb gyereknél nem tudta megtenni, de a legkisebbet négy évig szoptatta, hogy legalább az ő etetését megoldja.

Rozi természetesnek tartotta a világ felosztását gazdagokra és szegényekre, nem érezte igazságtalannak saját sorsát, nem lázadt ellene. Természetes volt a sárral tapasztott, földes ház, a cipőnélküliség kora tavasztól késő ősziig, esetleg télen is. Hiszen a szomszédok is így éltek, vagyis ez az élet rendje. A felvég egy távoli világ volt, inkább mesének tetszett, mint valóságnak.

Itt minden gyerek korán kezdte a pásztorkodást. Előbb a kacsákra, libákra kellett vigyázni, később a disznót őrizni. A tehén vagy a ló már drágább jószág, nemigen akadt ilyen az alvégen. De hát az állatok őrzése közben is lehetett játszani, és kellett-e nagyobb boldogság annál, ha este anyja az asztalra rakta a nagy fazék paradicsomlevest és elég öklömnyi gombóc volt benne, hogy jóllakva fekhessen a két testvérével közös szalmazsákra. Sőt, idővel az alvás is kényelmesebb lett, mert Julis nővére Pestre ment szolgálni, így már csak kettőnek kellett osztozni a fekvőhelyen. Az meg aztán külön öröm volt, amikor az apja részegen jött haza. Volt akkor ajándék mindenkinek. Pénzes Mihály ilyenkor kedélyes volt, vidám, énekelt, néha táncolt is. Pedig máskor komoly, szigorú ember volt, akinek könnyen eljárt a keze, ha valami nem tetszett. Csodálkoztak is a gyerekek, hogy anyjuk nem örül az ajándéknak, a jó hangulatnak. Hogy egyáltalán nem boldog, ha ittasan állít be az ura.

Rozi életének szinte első napjaiban kitört, majd folyt a világháború, de ez Pénzeséket közvetlenül nem érintette, mert Mihály egy lórúgás emlékeként húzta az egyik lábát, nem kellett katonának. A közvetett hatásokat sem érzékelték, az ő szegénységüket már nemigen lehetett még mélyebbre taszítani. Roziban pedig nem is tudatosodott, hogy háború van. Mint ahogyan a későbbiekben sem érintették és foglalkoztatták a politikai események. Saját és szűk környezete ügyein kívül más nem érdekelte, legfeljebb még a szomszédok életét, elmesélt vagy látott problémáit ismerte. Egyáltalán nem volt szívtelen, de az őt és családját vagy akár másokat ért csapásokat az élet velejáróinak tekintette, megmásíthatatlannak, amelyeket el kell viselni.

Közben vége lett a háborúnak, győzött a kommün, azután elbukott. Horthy bevonult fehér lován. Károly jött volna, de nem sikerült. Pénzesék élete mit sem változott.

Lassan hatéves lett Rozi, és iskolába járt. Már persze, ha volt cipője, ruhája, vagy nem kellett otthon segíteni. A második osztályt még nem fejezte be, amikor hazalátogatott a nővére, Julis azzal, hogy az asszonya barátnéja keres egy megbízható kiscselédet. Pont jó lenne oda Rozi, ő már el is kommandálta. Rozi tudomásul vette élete ilyenén fordulatát, hisz azt látta maga körül, hogy ez az élet sora. Csak ült és hallgatta, mint tárgyalnak róla a szülei a nővérével. Julis most múlt tízéves, Pénzesék mégis úgy beszéltek már vele, mint egy felnőttel. Nem dirigálták, mint a gyereket szokás (tedd ide, menj oda, hozd már, meddig várjak rád!), hanem egyenrangú félnek tekintették, kikérték a véleményét, szinte tisztelték, hogy – velük ellentétben – túljutott a falu határán, világlátott ember, a fővárosban él. Meg aztán Julis megkomolyodott, mióta kenyérkereső lett. Rendszeresen ad haza is. Márpedig aki pénzt ad, annak szava van. Azt illik meghallgatni, még ha lány is.

És hogy miket mesélt! Csuda dolgokat! Még hogy magas házak vannak, egymás felett is laknak emberek. Meg a zöldséget, a húst is az üzletben vagy a piacon veszik, mint itthon a sót vagy a gyufát. Merthogy még a tehetőseknek sincs egy árva aprójószáguk, nemhogy disznajuk vagy pláne tehenük, lovuk lenne. Nem petróleumlámpa van, hanem dróton kapják a világosságot, a víz meg a falból jön. Nahát, alig várta, hogy lássa, igaz-e mindez. Pénzesék meg úgy gondolták, a lányuknak is jobb sora lesz, otthonra meg kevesebb éhes száj marad. Így hát összekapolták Rozi kevéske holmiját és kendőbe kötötték, amikor indulniuk kellett. A búcsú nem volt se érzélgős, se szomorú.

Hát, végül is Rozi jól járt. Saját külön szobája volt, egyedül lakott benne. Erzsi

néni (így kellett szólítani az asszonyát) jól bánt vele. Előleget adott neki, látva szegényes holmiját, és segített ruhát meg cipőt vásárolni. Amikor pedig észrevette, hogy Rozi igencsak gyatrán számol s olvas, megtanította őt mindkettőre. És mert tanítónő volt, hát hozzáértéssel, türelemmel foglalkozott vele. Amikor pedig nagyobbacska lett, kapott egy ifjúsági könyvet ajándékba. Akkor már szépen olvasott. Nagyon meghatotta az érzelmes történet: egy árva lány sok-sok szenvedés után találta meg élete párját, és annak szüleiben szerető családra is lelt. Az akkori stílusban írt romantikus könyvet Rozi élete végéig megőrizte. Ez az egy szem könyv alkotta a könyvtárát. Ha bánata volt, elővette, bele-beleolvasott és jól kisírta magát. Ilyenkor mindig eszébe jutott Erzsi néni is, akinek az olvasni tudást köszönhette.

A számolást jól elsajátította, legalábbis annyit, amennyi a vásárláshoz, háztartáshoz kellett. Az írással is boldogult, ha nem is sikerült minden az előírásoknak megfelelően. De Rozit ez nem zavarta. Magabiztosan írta le az s betűt fordítva, az n-et három lábbal. A kettősbetűk, ékezetek, írásjelek, szóvégek szintén sajátos, sőt, esetenként változó, egyéni szabályoknak – illetve szabálytalanságoknak – engedelmességek. No, azért aki akarta, kisilabizálhatta.

Rozi a városban sok csodát látott, sok mindenen elámult. Bizony, a Julis nem lódított, amikor Pestről mesélt.

Szabad idejében gyakran látogatta meg Böröcét Kispesten. Volt, hogy Julissal, volt, hogy egyedül. Böröcné, Csete Maris az anyjuk nővére volt, és mindig jó szóval, süteménnyel várta. Az ura ugyan mogorva volt, de a legtöbbször nem is találkozott vele. Vidéki szereléseken dolgozott, sokszor hetekig sem ment haza. Zsémbes, durva ember volt, Pénzesék mégis mindig azt mondták, hogy Maris megfogta Böröc Józival az isten lábát. Merthogy Böröc jól keresett, Kispesten háza volt, a felesége nem dolgozott. Gyerekük nem volt, Marisnak csak az urára volt gondja. Az meg sokat volt távol. És ilyenkor Maris életét nem zavarta se dirigálás, se anyagi gond.

Julis közben férjhez ment, és hazaköltözött falura. Rozinak most már nem volt barátnője, nem maradt, akivel megbeszélje a dolgait. Más lányokkal valahogy nem került közelebbi barátságba. Így még több kimenőjét használta fel arra, hogy Kispestre menjen.

Már tizennégy éves volt, amikor Maris nénye megbetegedett. Rendszerint ágyban találta őt Rozi. És mivel nem lett jobban, azt ajánlotta Rozinak, szegődjön hozzájuk. Neki szüksége lenne valakire, aki ellátja a háztartást és gondozza őt. Egy rokonban mégiscsak jobban megbízik. Meg aztán Rozi se járna rosszul, jó helye lenne náluk. Külön szobájuk ugyan nincs, a konyhában kellene aludnia, de több bért kapna a beteggondozás miatt, meg hogy önállóan kellene beosztania az időt, a pénzt, a munkát. Gondolja meg Rozi a dolgot mielőbb.

Végül Rozi szülei döntöttek abban, hogy helyet változtasson. Erzsi néni sajnálta, és Rozi is szívesebben maradt volna, de nem volt mit tenni. Józsi bá érte jött, pedig most sem volt annyi motyója, amennyit ne bírt volna el egyedül.

Mariska nénye többnyire feküdt. Néha kiült a fotelba, nyáron a kertbe. Ilyenkor Rozi pléddel takarta be, hogy meg ne fázzon. Tulajdonképpen nem is látszott rajta, hogy beteg. Inkább nagyon gyengének tűnt.

Józsi bá továbbra is ritkán volt otthon. Rozi hamar beletanult az önállóságba, és rövidesen egyedül intézett mindent, a háztartástól a betegápolásig, a bevásárlásig, a pénz beosztásáig. Megismerte az öreg rigolyáit, és azokhoz is alkalmazkodott. Rövid idő után úgy gazdálkodott, mintha a sajátjában lenne. Ugyanakkor megmaradt kiscselédnek, akinek az a dolga, hogy jól szolgálja a gazdáit. Szabadideje nemigen maradt és kimenőre se tudott menni, mert sok munka volt a beteggel, és nem lehetett

magára hagyni. Mariska nénye jó, türelmes beteg volt, de egyre gyengébb lett. Egy idő után már nem tudott felkelni, azután már felülni se. Rozi egyszer azt hallotta az anyjától, hogy a nényének sorvadása van, de nem tudta, milyen betegségről van szó. Kérdezősködni meg nem mert.

Ügy másfél év múlva kapta a hírt otthonról, hogy apja meghalt, agyontaposta egy megvadult ló. A temetésre nem tudott hazamenni, így csak anyjának írt egy hosszú vigasztaló levelet. Este meg elővette a könyvét, és addig olvasott pityeregve, amíg a fáradságtól elaludt. Később, a sok dolga közepette nemigen ért rá az apjára gondolni. A fájdalom hamar elcsitult. Az is igaz, hogy kisgyerek kora óta Pesten élt, a hazai kötelékek már meglazultak. Az élet visszazökkent a normális kerékvágásba. Böröc időnként hazajött, ő beszámolt az otthoni dolgokról, tette a dolgát. Néhány nap vagy egy hét múlva megkapta az újabb instrukciókat meg a háztartási pénzt a következő időszakra, és ismét kettesben maradt a beteggel.

Három hónap se telt el, és Pénzes Mihályt követte Maris nénye. Csendesen ment el, mint ahogyan élt, ahogyan szótlánul tűrte a betegségét. Rozi már régebben bent aludt a szobában, amikor Böröc nem volt otthon, de nem vett észre semmit. Pedig éber volt, a legkisebb neszre is felriadt. Reggelre kelve halva találta a beteget. Almában érte a halál.

A szomszédasszony segített intézkedni, rendbe tenni a halottat, Józsi bát értesíteni. Böröc másnap meg is érkezett. Komorabb volt, mint máskor, Rozihoz is alig szólt, csak meghallgatta, hogyan, mint történt. Némán evett és bort hozatott, pedig azelőtt Rozi sosem látta inni. Most se fogyasztott sokat belőle. Nem is igen látszott rajta, inkább egy kicsit kábának tűnt.

Rozin csak az első riadalom után lett úrrá a félelem: Mi lesz velem? Új helyet kell keresnem? Itt maradhatok-e, amíg elhelyezkedem? És lelek-e új helyet, jó helyet? Istenem, mi lesz velem?

A temetés hamar megvolt, és Böröc megint munkába készülődött. Hiába, az élet nem állhat meg.

Mielőtt elutazott volna, így szólt: – Rozi, te. Beszédem van veled.

Megvárta, amíg Rozi abbahagyja a mosogatást, kötényébe törli a kezét, és akkor leültette magával szemben.

– Én most elmegyek, és fél évig haza se jövök. Olyan munkán vagyok. Láthatod, hogy én nem érek rá a házzal, az itthoni dolgokkal törődni. Én asszony nélkül nem lehetek meg. Gondolkozz rajta, hogy hozzámjössz-e. Amikor hazajövök, akkorra várom a válaszodat. Ha igen, hamar megesküszünk, és te leszel a gazdasszony. Ha nem, akkor ez alatt az idő alatt keress magadnak más helyet. Addig is itt van pénz az ellátásodra meg a szükséges költségekre. Na, isten áldjon!

Fogta a cókókját és elment. Rozi meglepetésében nyitva felejtette a száját, még visszaköszönni is elfelejtett. Csak ült ölbe ejtett kezekkel. Eszébe jutott apja elvesztése, Mariska néni halála és temetése. Sok minden lepergett előtte az életéből, és úgy érezte, mintha az nem a sajátja volna, hanem egy másik emberrel történeteket nézné kívülről. De ez az utolsó beszélgetés Józsi bával ráébresztette, hogy róla van szó. Na, Rozi, fel van adva a lecke! Mit kéne tenni? Hogy lesz jobb? Most légy okos! Nehéz választás előtt állsz, Rozi. Talán jobb lett volna Erzsi néninél maradni.

Hát persze! Erzsi nénitől kér tanácsot.

Ezzel el is halasztotta a döntést. Felállt, a vándlinghoz ment. A víz kihűlt benne, az edény fala mentén paprikás zsírcsík keletkezett. Kiöntötte a piszkos lét, kimosta a tálat, majd újabb meleg vizet mert bele a sparherdba épített vízmelegítőből. Aznap már nem gondolt arra a dologra.

Másnap szépen felöltözött, úgy indult Pestre. Amikor elmesélte, hogy miért jött, Erzsi néni összecsapta a kezét: – Szent egek! Hiszen jószerivel nem is az apád, inkább a nagyapád lehetne! Hány éves Józsi bá?

– Úgy mondta, hogy ötven.

– Te meg tizenhat se vagy!

– De négy hónap múlva már leszek!

Erzsi néni elkomolyodott.

– Nézd, Rozi! Ebben senki nem adhat neked tanácsot. Ezt magadnak kell eldöntened. Tudom én, hogy van, ami mellette szól, van, ami ellene. Mindent jól meg kell gondolnod, hogy utólag aztán meg ne bánd. Úgy fontold meg, hogy a sorsodról döntesz. Ha később nem tetszik, nem mondhatod, hogy nem ér a neved. De bárhogy határozol, gyere és mondd el. Örülnek, ha gyakran látnálak, vagy legalább írnál néhány sort időnként magadról.

Rozi csalódottan köszönt el. Többet várt ettől a találkozástól. Semmivel sem lett okosabb.

Aznap éjjel nem aludt egy szemhunyasnyit sem. Végiggondolt mindent, ahogy Erzsi néni tanácsolta. Hogy hétéves kora óta cselédeskedik. Nem panaszkodhat a két helye közül egyikre sem, de mégiscsak másokat szolgált reggeltől estig. Ha most elutasítja Józsi bá ajánlatát, megint csak cselédnek mehet. És még az is lehet, hogy valamiféle rossz helyre kerül. Ő – Erzsi nénivel ellentétben – nem törődött a korkülönbséggel, az ő szempontjaiban nem játszott szerepet, hogy a jövőbelije húsz- vagy ötvenéves.

Ki tudja, hogy Rozi szívében élt-e valaki, vagy egyáltalán volt-e valami lányos, romantikus elképzelése a jövőről? Ki tudja, milyen álmokat temetett el, amikor reggelre kelve úgy határozott, hogy hozzámegy Böröc Józsefhez. Mindenesetre ezen az éjszakán a bakfisból egy céltudatosabb, keményebb, érettebb Rozi lett.

Hogy eldöntötte, nemigen gondolt vele többet. Takarított, gondozta a kertet, mosott, vasalt. Mindig talált magának munkát. Ha meg esténként végzett, akkor kézimunkázott vagy olvasta a könyvét. Erzsi nénit megint meglátogatta, elmondta, hogyan határozott. Volt asszonya biztosította arról, hogy bármikor fordulhat hozzá, akár csak el akar valamit mondani, akár a véleményére kíváncsi.

Rozi csak ritkán gondolt a jövőjére. Ettől az ügytől eltekintve pedig elégedettnek, szinte boldognak érezte magát. Önállóan gazdálkodott, senki nem szólt bele semmibe.

Amikor azután Böröc megjött és megkérdezte: – Na, mit döntöttél, Rozi? –, csak annyit felelt:

– Hát akkor legyen meg.

Egyik sem érezte szükségét a képmutatásnak. Mindketten tudták, hogy a másik sem a szerelem beteljesülését várja, hanem mindegyik számba vette az adok-kapok mérlegét és aszerint döntött.

Így az üzlet, és nemsokára rá a házasság is megkötetett. Rozi beköltözött a konyhából a szobába, és egyéb teendői közé besorolta a házastársit is. Egyéb nem változott. Böröc továbbra is Józsi bá maradt, Rozi nem mert Józsinak szólítani, és továbbra is magázta az urát. Az esküvő után Böröc ugyanúgy dirigálta Rozit, mint annak előtte, Rozi meg ugyanúgy ugrott teljesíteni mindent, mint cselédkorában. Amaz ráripakodott, mint régen, ha valami nem tetszett, emez meg se mert mukkanni, igyekezett még jobban szolgálni. Vagyis minden haladt a régi mederben. Böröc József kevesebbet adott, mint kapott. Rozi nyújtotta a többet, neki jutott a kevesebb. De nemcsak hogy Böröc nem érezte az aránytalanságot, Rozi is rendjén valónak találta,

hogy így van. Azokat az időszakokat meg egyenesen szépnek látta, amikor az ura vidéki szerelésen volt.

Azután megszületett Magdus. És ezzel kiteljesedett Rozi élete. Magdus gondozásába egész szívét, lelkét beleadta. Nem ismert fáradtságot, lehetetlent, ha a kislányáról volt szó. Minden gondoskodása, minden szeretete neki okozott örömet.

Böröc József szintén örömmel várta a gyereket. Amikor megtudta, hogy a felesége várandós, újjáéledt benne az utód utáni vágy, amiről az első meddő házasságában már lemondott. A széltől is óvta Rozit, nehogy valami baja essék. De hát nem lányt várt, hanem fiút. Magdus születése nagy csalódással töltötte el. Megharagudott az egész világra, de legfőképpen Rozira, hogy az ő akarata ellenére lányt hozott a világra.

Haragjában még mogorvább lett. Otthon rabiátus volt, semmi sem tetszett neki, mindenért veszekedett. Lányával, feleségével ridegen bánt. Pedig Rozi most is engedelmesen kiszolgált, nehezen találhatott az ura kivetnivalót. Minden hiába, Böröc állandóan elégedetlenkedett, zsörtölődött.

Még nagyobb baj volt, hogy már pénzt se adott úgy haza, ahogyan azelőtt, de még adósságokba is keveredett.

Rozi nem firtatta, hogy hová megy a pénz, nem is érdekelte. Amennyire lehetett, leépítette a kiadásokat, spórolt, ahol tudott.

Amikor már sehogysem tudott kijönni a kapott – vagy egyáltalán nem kapott – pénzből, elment egy közeli műhelybe dolgozni. Nem érezte ott jól magát, egész nap bezárva egy enyvzagú pincébe, ahová a világosság se igen jutott el, nemhogy a napsugár. A munkatársnői is kinézték maguk közül a „jómódú” asszonyt, aki ráadásul a saját házában lakik. És hozzá otthon is helyt kellett állnia mindenben.

Az ura haragja meg határtalan volt, amikor megtudta, hogy dolgozni jár. Mindennek elmondta az asszonyt, amiért nem tud megmaradni otthon. Megint a szemére vetette Rozinak – mint már annyiszor házasságuk alatt, és Magdus születése óta egyre gyakrabban –, hogy semmije nem volt, amikor magához vette, hogy a nyomorból emelte ki, hogy ma is egy senki, ágrólszakadt cseléd lenne nélküle. Magdus riadtan menekült a sarokba, onnan hallgatta, ki tudja, hányadszor, apja szidalmait. Már régen levonta azt a következtetést, hogy ő csak olyan emberhez megy, akinek nincs semmije, aki szegény, mint a templom egere. Böröc meg – mielőtt újra munkába indult – a felesége lelkére kötötte, hogy hagyja ott a munkahelyét.

Rozi meg is tette volna szívesen, hisz nem örömmel járt el. Hanem az ura megint nem hagyott otthon egy árva fillért sem. Így hát életében először fellázadt, és nem azt tette, amit parancsoltak neki. Talán Magdus adott elég erőt ehhez. Persze, Józsi bá előtt eltitkolta. És közben még nagyobb igyekezettel próbált a párja kedvére tenni.

Közben 1945-ben nagyot változott a világ, de Böröcéknél megállt az idő. Míg nem Böröc 1947-ben szélütést kapott, féloldalára béna lett. Rozi tehát ellátta ezentúl a férje gondozását, ápolását, etetését és mosdatását is, bár ekkor már sokat segített neki a lánya is. Egy ideig otthon volt, amikor pedig már rá merte bízni egy időre a beteget Magdusra, akkor elment kézbesítőnek egy közeli államosított gyárba.

Hát itt egészen más volt dolgozni. Tiszteletben tartották a munkaidejét, nem küldte a főnöke a lakásukra takarítani, bevásárolni, mosni. Szeretett ott lenni. Itt vált önálló, szabad akaratú emberré. Majdnem azt mondtam, hogy egyenrangúvá, de ez csak később következett be. Ő még mindig nem tudott kibújni a bőréből, igyekezett mindenkinek a kedvére tenni, mindenkit kiszolgálni.

Rozinak nem jutott ki sok a tanulásból. De a maga nem egészen két elemijével és természetadta eszével nyitott szemmel járt a világban, sokat látott. No, meg az sem volt kevés, amit tapasztalatból szerzett. Leginkább a saját életéből és a szűk környezetéből.

És most azt érezte, hogy jobbra fordult a sora. Meg észrevette, hogy másoknak is megváltozott az élete. Régebben például el se tudta volna képzelni, hogy a főnöke és egy munkásember között más kapcsolat is lehet, mint az utasítás és a végrehajtás. Hogy a főnök meghallgassa, sőt, kikérje a munkás véleményét! Hogy a főmérnök úr – azaz most már elvtársazni kell – azzal ad ki egy munkát, hogy „legyen szíves”. Vagy pláne, hogy „légy szíves”! No, erre Rozinak végképp nem állt rá a szája. Hogy bemenjen egy irodába, és az ott dolgozó tisztviselőnőt tegezze. Ilyet ne is kívánjon tőle senki! Ha pedig az ragaszkodott hozzá, hogy a keresztnévén szólítsa, akkor is hozzátette, hogy „kérem”.

Aztán – hogy az ura nyugdíjat is kapott – az anyagi gondok se háborgatták. Nemcsak megélték, hanem félre is tudott rakni. Gyűlt Magdusnak a kelengyére való.

Megkésve ugyan, de az is feltűnt neki, hogy megszűnt a munkanélküliség, hogy nem látni koldusokat az utcán, hogy nem éheznek, nem rongyosak az emberek. És ha volt is olyan, amivel nem értett egyet, vagy hallott is új kiskirályokról, erőszakos tsz-szervezésről a szülőfalujában, nem tulajdonított azoknak jelentőséget. Hiszen az ehhez hasonló dolgok, a kisember problémái jó ismerősei voltak a múltból. Ő meg akkoriban úgy tanulta, hogy a legjobb hallgatni és alkalmazkodni. Abból nem származhat baj.

Rozi látóköre nem volt elég ahhoz, hogy összefüggéseket keressen vagy következtetéseket vonjon le a tapasztaltakból. Hanem az megfogalmazódott benne, hogy most nem aszerint ítélik meg az embert, milyen módba született bele. Egyszer még az is megfordult a fejében, hogy ha most látná meg a napvilágot, másképp alakulhatna az élete.

A jóba hamar beleszokik az ember. És ő igen jól érezte magát ebben az új világban. A megváltozott életmódban és viszonyok között pedig egyre zsugorodtak a kiscselédi beidegződések, hogy helyet adjanak a dolgozó öntudatos nőnek. Az urát már Józsinak szólította. Igaz, tegezni még nem merte.

Mindenki meglepetésére még a balatoni beutalót sem utasította vissza, amit jó munkájáért kapott ingyen. A kollégák azt hitték, hogy két napon belül visszajön, nem fogja bírni a semmittevést.

Nem így történt. Böröcné két hét múlva jött haza kipihenve, kisimulva, mosolygósán, tele élménnyel.

– Vendég voltam. Olyan ember, mint a többi – mesélte. – Nem én szolgáltam ki másokat, hanem elém tették az ételt, takarítottak, főztek, mosogattak rám. Én meg csak pihentem, strandoltam. Utoljára gyerekkoromban pancsolhattam a patakban. Most meg a Balaton!... Mekkora víz! Nem láttam a végét! Aztán kézimunkáztam. Sétáltam cél nélkül. Soha nem felejttem el.

Hát, aki ismerte a régi Rozit, bizony, nemigen hitte el, hogy ez a mostani ugyanaz. Önálló akarattal, véleménnyel bíró ember lett belőle.

Böröc már közel járt a kilencvenhez, amikor egyik éjjel Rozi nyöszörgésre ébredt. Felugrott, és a férje ágyára ült. Böröc egész testében remegett.

Rozi megfogta és simogatta a kezét: – Nyugodj meg, Józsi, itt vagyok veled.

Már nem félté, hanem szánta az urát. És most először tegezte.

De Józsi ezt már nem hallotta. Mire Rozi befejezte a mondatot, a remegés megszűnt, Böröc feje lehanyatlott. Meghalt.

És velehalt Rozi utolsó kiscselédi görcse.

Zárszó

Igen. Eljött az ideje, hogy az előszóban feltett kérdéseinkre választ keressünk. Csakhogy ez nem olyan egyszerű. Az eddig leírtakból is kitűnik, hogy sokfélék vagyunk. De az is világos lehet mindenki előtt, hogy a bemutatott mustra korántsem villant fel minden variációt. És – ha csak egy kicsit is belegondolunk – beláthatjuk, hogy a változatok száma végtelen. Ráadásul a jellemzők nem tekinthetők konstansnak. Sőt! A változásokat meg éppen a férfiak idézik elő. Mert akikkel valamilyen kapcsolatba kerülünk, azok alakítanak, formálnak bennünket:

Az apa, aki okos és mindent tud, aki nagy és erős, akinek az ölében védelmet találunk minden veszedelemmel szemben; a fivér, aki nem enged a villanyvonatjához nyúlni, de később megsajnál és megtanít fejelni, sőt dekázni is; a tanító bácsi, aki sok széppel, jóval, érdekessel ismertet meg minket, de nem egyezik bele, hogy legkedvesebb babánk is velünk járjon iskolába; az osztálytárs, aki kamaszos röhögéssel kíséri erőlködésünket, hogy csökevény agyunkkal megbirkózzunk a táblánál a trigonometriai példa rejtélyeivel; a tanár, aki megvigasztal, hogy lány létünkre igazán elég tűrhető a matektudásunk; az O, aki földre szállt angyalt lát bennünk, amíg ránk nem un, vagy meg nem utál, mert mi untunk rá; a főnökünk, aki megkér, hogy ugyan, főzzünk neki egy kávét, mielőtt megérkezik a külföldi tudóscsoport, hogy el ne lankadjon a figyelme, amikor beszámolunk legújabb kutatási eredményeinkről; azután az Igazi, akinek a mindene vagyunk, aki csodálja minden tulajdonságunkat, majd idegesítőnek találja ugyanazokat, akinek gyermeket szülünk, de szülési fájdalmaink közepette nyugtató teát adunk, nehogy megviseljük a szülés gyötrelmei, aki jó képet vágva, agyondicsérve nyeli le szakácművészetünk első zsenyéinek a termékét, később pedig egy jó szó nélkül, ásitva falja be híres-neves szakácsok műveivel is versenyképes remekünket.

Nos, mit lehet mindebből kihámozni?

Töredelmesen bevallom: arra semmiképpen sem kaptam bizonyítékot, hogy a nők értékesebb lények lennének a férfiaknál.

De azért – legalábbis a részemre – sok minden kiderült.

Hogy mi?

Természetesen az, hogy angyalok vagyunk és fúriák, szendék és vámpírok, szelíd arák és zsémbes feleségek, ragyogó szexbombák és elhízott tramlík, édes csacsogók és vég nélkül lefetyelők, aranyos oktondik és buta libák, csillogó intellektusok és tudálékos kékharisnyák, bű társak és csapodár szajhák, és a többi, és a többi. A jelzőket pedig ítélet napig lehetne sorolni.

Mert mindig olyanok vagyunk, amilyenek a férfi szeme lát minket. A kapcsolattól, az időponttól, a helyzettől és sok egyébtől, de legfőképpen a férfi hangulatától függően.

Hát ilyenek vagyunk!

Készült 500 példányban

**Ez a
103
példány**

ISBN 963 640 540 9

ISSN 0866 – 4420

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

000096 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Nagy Lajos igazgató

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
